

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Mezinárodních Studií

Bakalářská práce

2020

Anna Valentová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Mezinárodních Studií

**Srovnávací analýza stránky WikiLeaks a tradiční
americké investigativní žurnalistiky**

Bakalářská práce

Autor práce: Anna Valentová

Studijní program: Mezinárodní teritoriální

Vedoucí práce: Tomáš Klvaňa, M.A., Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. 05. 2020

Anna Valentová v. r.

Bibliografický záznam

Valentová, Anna, *Srovnávací analýza stránky WikiLeaks a tradiční americké investigativní žurnalistiky* (bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2020), 36 s.

Rozsah práce: 97 872 znaků včetně mezer, bez anotace a příloh

Anotace

Bakalářská práce se zabývá srovnáním stránky WikiLeaks a tradiční americké investigativní žurnalistiky. Rozebírá podobnosti a odlišnosti obou porovnávaných subjektů a na tomto základě určuje, zda se dá stránka WikiLeaks považovat za platformu investigativní žurnalistiky. Korelační analýze je podrobena historie investigativní žurnalistiky v Severní Americe, její vztah k technologickému pokroku a její funkce v různých historických obdobích. V návaznosti na to je rozebírán vznik stránky WikiLeaks. První část práce argumentuje, že vznik stránky WikiLeaks byl, na základě historického přizpůsobování se platformě žurnalistiky novým technologiím, nevyhnutelnou událostí. Bere také v potaz fakt, že zatčení zakladatele WikiLeaks, Juliana Assange, v kontextu obvinění jeho stránky, je mnohými chápáno jako akt ohrožující svobodu tisku a slova, který stránku charakterizuje jako formu žurnalistiky. Dále se práce zabývá ideologickou základnou investigativní žurnalistiky, kterou formuluje z etických kodexů severoamerických organizací investigativní žurnalistiky a z posláních, které proklamují na svých webových stránkách. Tuto pomyslnou ideologii investigativní žurnalistiky porovnává s přesvědčeními Juliana Assange. Práce se zabývá také praxí obou srovnávaných subjektů, kterou používá pro kritické zhodnocení přesvědčení, které Assange hlásá a doložení reálného stavu věcí, čímž se stává nejzásadnějším porovnávacím faktorem.

Annotation

The bachelor thesis deals with the comparison of WikiLeaks and traditional American investigative journalism. It discusses the similarities and differences between the two subjects and on this basis, it examines whether the WikiLeaks website can be considered a platform for investigative journalism or not. The history of investigative journalism in North America, its relation to technological progress and its function in various historical periods is subjected to correlation analysis with the creation of WikiLeaks. The first part of the thesis argues that the creation of the WikiLeaks website was, based on the historical adaptation of journalism platforms to new technologies, an inevitable event. It also takes into account the fact that the arrest of WikiLeaks founder, Julian Assange, in the context of the accusation of his site, is seen by many as an act threatening freedom of the press and the word, which itself characterizes the website as a form of journalism. Furthermore, the thesis deals with the ideological basis of investigative journalism, which is formulated from the codes of ethics

of North American organizations of investigative journalism and the missions they proclaim on their websites. This imaginary ideology of investigative journalism is compared with the beliefs of Julian Assange. The thesis also discusses the practices of both compared subjects, which is used to critically evaluate the beliefs that Assange declares he has and to document the real state of affairs, which makes it the most fundamental comparative factor.

Klíčová slova

investigativní žurnalistika, Julian Assange, muckracking, srovnávací analýza, WikiLeaks

Keywords

comparative analysis, exposé journalism, investigative journalism, investigative reporting, Julian Assange, muckracking, WikiLeaks

Title/název práce

Comparative Analysis of WikiLeaks and Traditional Investigative Journalism

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Tomáši Klvaňovi M.A., Ph.D., vedoucímu své bakalářské práce, za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Obsah

Úvod	2
Definice problematiky	6
Historický vývoj	7
Funkční podobnosti a rozdíly	20
Závěr	35
Summary.....	37
Použitá literatura.....	40

Úvod

Články investigativní žurnalistiky na sebe během historie Spojených států amerických obracely celosvětovou pozornost. Odhalováním nezákonných jednání vlád, jejich představitelů, organizací a mocných jedinců rozpoutávaly vášnivé debaty mezi odborníky, právníky i laiky, měnily smýšlení společnosti a tím nutily státy k legislativním reformám. Během let se s technologickým pokrokem práce investigativních žurnalistů měnila, přizpůsobovala se době, ale stále dodržovala svou roli dozorce demokracie a ochránce svobody slova. S příchodem 21. století jsme se ocitli v post-industriální éře žurnalistiky. Technologický pokrok je rychlejší než kdy dříve a poskytuje prostor pro vznik nových forem médií. Mezi blogy, sociálními sítěmi a dalšími mediálními platformami, se zrodila i média alternativní, přitahující k sobě podobně velkou pozornost, jako po staletí investigativní žurnalistika. Jedním z takovýchto médií je i stránka WikiLeaks, kterou založil na přelomu roku 2006/2007 Julian Assange. Jeho kontroverzní přístup, pohled na svět a jednání stránky vyvolalo nepřehledné a velmi rozličné reakce napříč společnostmi. Nelze si ovšem nevšimnout podobností mezi investigativní žurnalistikou a WikiLeaks. V jejich práci, přesvědčeních a motivaci, která je vede ke zveřejňování informací a ohrožování vlastního bezpečí a ve výsledcích takového jednání.

Pro svou práci jsem si proto zvolila výzkumnou otázku, jak moc si je stránka WikiLeaks s tradiční americkou investigativní žurnalistikou podobná. Přestože se od Assange někteří novináři distancují či jej přímo kritizují, zkusím zjistit, zda jeho práce nevzešla přímo z té jejich a není jen novým způsobem, který se ve společnosti ještě neustálil, respektive zda Julian Assange není průkopníkem nového směru publikování dat a informací, ke kterému naše společnost ještě nedospěla. Pokusím se zjistit, zda je možné tvrdit, že se WikiLeaks vyvinuly na základě investigativní žurnalistiky a zda se stránka této disciplíny podobá natolik, že by mohla být nazývána její moderní internetovou podobou.

Výsledku své práce se pokusím dosáhnout experimentální metodou, která je zaměřena na prozkoumání dvou proměnných a závislostním vztahu mezi nimi. Tedy v mém případě závislostním vztahu investigativního žurnalistiky a stránky WikiLeaks. Technika sběru dat, kterou hodlám použít je kvantitativní studium a analýza dokumentů, resp. Korelační analýza, která si klade za cíl potvrdit nebo vyvrátit těsnost vztahů mezi proměnnými neboli jejich souvislost, cílem tedy není zjistit příčinnou souvislost tzv. kauzalitu, ale pouze souvislost jevů tzv. korelaci.

Klíčová literatura, kterou jsem ve své práci využívala zahrnuje tyto hlavní skupiny pramenů – knihy, interview, stránky amerických organizací investigativní žurnalistiky a materiály pro vzdělávání v oboru žurnalistiky. Pro zjištění informací k první kapitole jsem využívala hlavně knihu *The Evolution of American Investigative Journalism* od Jamese L. Auciona. Autor se zaměřuje na vývoj investigativního žurnalismu ve Spojených státech, snaží se podávat dostatečný historický kontext a pokrýt koloniální éru, zlatý věk investigativního žurnalismu až do šedesátých let 20. století, kde navazuje detailním popisem organizace Investigative Reporters and Editors (IRE) s využitím teorie Alasdaira MacIntyra o sociálním a morálním vývoji k vysvětlení váhy IRE pro americkou investigativní žurnalistiku. Ve své práci jsem využila hlavně první kapitolu o investigativní žurnalistice v koloniální éře, jelikož v té autor podává dostatečný historický kontext, kterým jsem mohla vysvětlit počátky disciplíny ve Spojených státech a poté čtvrtou kapitolu o vzniku IRE, díky které jsem získala informace o organizaci. Autor se sice zaměřuje velice důkladně na historii investigativního žurnalismu, ale pro utvoření širší představy o vývoji médií, technologickém pokroku v nich a politickém kontextu 19. století jsem musela využít jiných zdrojů.

Mezi ty patřily materiály internetového kurzu pro studenty a profesory vysokých škol o médiích – *The Evolution of Media*, poskytnuté stránkou LumenLearning. Text pojednával o historii médií v tisku, rádiu, televizi a nových platformách a o tom, jak se média adaptovala na technologický pokrok. Informace jsou zaměřeny hlavně na to, jak se média na určitých platformách chovala a poskytují letný politický kontext doby. Pro dokreslení politického a historického vývoje a definici investigativní žurnalistiky jsem použila článek Marka Feldsteina *A Muckracking Model: Investigative Reporting Cycles in American History*, který se zabývá rozdělením investigativní žurnalistiky podle příčin její existence a vytváří teoretický model investigativní žurnalistiky založený na nabídce a poptávce po ní v určitých obdobích. Tyto dva zdroje mi pomohly vytvořit objektivnější pohled na celou problematiku a na tom základě i argument, že média a investigativní žurnalistika se za dobu své existence vyvíjela podle potřeb společnosti a technologických možností a stránka WikiLeaks může být chápána jako nová forma investigativní žurnalistiky, protože se dokázala přizpůsobit post-industriálnímu světu žurnalistiky a jeho potřebám stejně jako to v minulosti dělala tradiční média. K doložení této myšlenky jsem použila Úvod v knize *Journalism After Snowden: The Future of the Free Press in the Surveillance State* od Emily Bellové, Taylora Owena a Smithy Khoranové, kde se tito autoři zabývají nutností nového přístupu investigativní žurnalistiky k ochraně zdrojů. Apelují na investigativní novináře, aby se naučili podle nich

potřebné kryptografie, aby dokázaly své zdroje chránit i v kybernetickém prostoru. Fakt, že přesně to je jednou ze základních myšlenkou zakladatele WikiLeaks, mi tedy pomohl dotvořit hypotézu celé první kapitoly, že na tomto základě mohou být WikiLeaks chápány jako platforma investigativní žurnalistiky.

V další kapitole své práce jsem využila těchto klíčových zdrojů: *The News Manual*, dalšího vzdělávacího materiálu, který byl nejdříve s pomocí Organizace spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu (UNESCO) vydán jako třídílná kniha s původním zaměřením na novináře pracující v rozvojových zemích. S internetovou revolucí byla aktualizována a vytvořila se z ní internetová verze za účelem větší dostupnosti. Části elektronické verze této knihy jsem využila k nastínění praxe investigativních žurnalistů a jejich základních myšlenek. Takto jsem postupovala z toho důvodu, že jsem se v druhé části této kapitoly chtěla zaměřit na praxi stránky WikiLeaks a základní myšlenky jejího zakladatele. Poté jsem se snažila prozkoumat celou teoretickou ideologii investigativní žurnalistiky, kterou jsem dávala dohromady z webových stránek různých investigativních organizací se sídlem ve Spojených státech. Konkrétně z pasáží o poslání organizací a z jejich etických kodexů. Na tomto základě jsem sestavila zmiňovanou teoretickou ideologii, kterou jsem po porovnání praxe obou zkoumaných subjektů chtěla porovnat s ideologií Juliana Assange.

K vykreslení této ideologie jsem z velké části využila knihu *Neautorizovaná autobiografie* Juliana Assange, kterou Assange odmítl vydat, jelikož se podle vydavatele pravděpodobně zalekl toho, do jaké hloubky v knize své myšlenky rozvádí a jak podrobně a upřímně popisuje celý průběh svého života a vzniku WikiLeaks. Tato kniha byla velice užitečná k pochopení smýšlení zakladatele stránky, toho, jak ke svým názorům vůbec přišel na základě popisu jeho života a celkového poslání, kterým se WikiLeaks řídí. Za tímto účelem jsem dále využila i několika interview s Assangem, jelikož v nich často vyvracel mylné představy o svých názorech, které, jak jsem si při čtení ke své práci všimla, se v mnoha zdrojích objevovaly velice často.

Na Assangovu ideologii jsem se pokusila podívat i z kritického hlediska a zasadit jeho názory do kontextu skutečného jednání stránky WikiLeaks. K tomu jsem využila hlavně knihu autorů Davida Leigha a Luka Hardinga *WikiLeaks: Inside Julian Assange's War on Secrecy*, ve které popisují skutečné chování zakladatele stránky ve spolupráci s médii a při zveřejňování informací.

Všechny tyto zdroje mi pomohly dojít k závěru druhé kapitoly. Přes velkou podobnost obou zkoumaných témat, WikiLeaks nemohou být novou formou investigativní

žurnalistiky ze dvou zásadních důvodů. Prvním je absence etického kodexu či jiného ideologického vymezení, které je pro existenci a praxi investigativní žurnalistiky klíčové. Druhým je dodržování tohoto vymezení, protože jak jsem ve druhé kapitole doložila, WikiLeaks mnohokrát v praxi porušila svá přesvědčení, která Assange hlásal v různých interview a knihách. S takovýmto přístupem nemohou být WikiLeaks v praxi chápány jako jakákoliv forma investigativní žurnalistiky, protože ta se v těchto ohledech diametrálně liší.

Mnoho akademických prací se věnovalo žurnalistice, investigativní žurnalistice a novým médiím. WikiLeaks se objevily v mnoha článcích tradičních médií i v mnoha akademických studiích. Až na jednoho autora se ale na problematiku WikiLeaks a investigativní žurnalistiky nikdo nepodíval takovým způsobem, kterým ji sleduje moje práce. Autor Josh Rosner ve svém článku z roku 2011 *Can WikiLeaks Save Journalism and Democracy* rozebírá podobnosti stránky a žurnalistiky vztahující se k udržování demokracie a přístupu k publikování a zakládá ji z velké části na názorech odborníků i laiků. Každopádně nezachází do takové hloubky jako má práce. Nezabývá se praxí obou porovnávaných témat a jen zběžně se věnuje ideologii. Řekla bych, že úhel pohledu mé práce v diskurzu žurnalistiky chybí a mohla by tak být významným přínosem nejen v debatách o svobodě slova a modernizaci médií.

Práce je rozčleněná do dvou hlavních kapitol, kterým předchází krátká část s definicemi porovnávaných subjektů. V první kapitole se zaměřuji na historický vývoj médií, respektive investigativní žurnalistiky s apelem na technologický pokrok. Hypotézou první kapitoly je, že vznik stránky WikiLeaks byl na tomto základě nevyhnutelný, jelikož se rovná potřebám demokratické společnosti v post-industriálním světě žurnalistiky. V druhé kapitole se na zkoumanou problematiku snažím podívat nejdříve z praktického hlediska a vysvětlit praxi investigativních novinářů a následně ustanovit teoretickou základnu, respektive ideologii investigativní žurnalistiky. Poté se zaměřím na praxi WikiLeaks a pokusím se vysvětlit ideologii Juliana Assange a celé stránky. Všechny tyto informace porovnáám a pokusím se odpovědět, jak moc se WikiLeaks liší či podobají investigativní žurnalistice a zda je možné je chápat jako novou formu této disciplíny.

Definice problematiky

Význam investigativního žurnalismu, z anglického jazyka jinak také známého jako *muckraking*, *adversarial journalism*, *advocacy reporting*, *exposé journalism* nebo *public service journalism* se během let své existence od vzniku v Americe v 17. století vyvíjel a měnil svým stylem, metodami i technikou. V různých dobách získával rozlišná vymezení – někteří ho popisují jako důkladné podávání podrobných zpráv, které je časově náročnější než klasický každodenní žurnalismus, někteří tvrdí, že samotná fráze „investigativní žurnalismus“ je nesprávným pojmem vzhledem k tomu, že veškerý žurnalismus vyžaduje vyšetřování nějakého druhu. Nicméně, podle hlavní Americké organizace tzv. muckrakerů¹, *Investigative Reporters and Editors Inc.*, se jedná o podávání zpráv o důležitých záležitostech z vlastní iniciativy a prostřednictvím vlastní práce, které se nějaká osoba nebo skupina snaží udržet v tajnosti. Navzdory rozdílům v těchto definicích byl investigativní žurnalismus v průběhu celé své existence v dějinách Spojených Států v jádru vždy shromažďováním faktů ve snaze podrobit mocné kontrole a jednat jménem občanů proti zneužívání politické, vládní, korporátní nebo náboženské moci.²

Vysvětlit pojem WikiLeaks je podle autorů knihy *Staatsfeind Wikileaks* komplikovaný úkol. Přestože samotná webová stránka která vznikla teprve před pár lety, se prezentuje jako nadnárodní organizace a přidružená knihovna, která se specializuje na analýzu a publikování rozsáhlých souborů cenzurovaných nebo jinak omezených oficiálních materiálů zahrnujících témata války, špionáže a korupce, opravdové vymezení a hlavně význam pojmu, se zdá být mnohem složitější.³ Podle autorů knihy, by se dalo říci, že WikiLeaks může působit jako obohacení i ohrožení společnosti zároveň, že je něčím, s čím se lidstvo ještě nesetkalo.⁴ Novou proměnnou v problematice udržování demokracie a v otázce, kdo by měl mít svrchované právo na vydávání informací.

Hned zde si můžeme všimnout prvního rozdílu mezi WikiLeaks a investigativním žurnalismem. Stránka WikiLeaks vznikla najednou, jakožto koncept s ustálenou a jasnou

¹ POZNÁMKA: Hanlivý pojem udělený novinářům v roce 1906 prezidentem Spojených států Amerických Theodorem Rooseveltem, který se uchytil v běžném užívání a stal se neutrálním pojmem popisujícím investigativní novináře dodnes.

² Mark Feldstein, „A Muckraking Model: Investigative Reporting Cycles in American History“, *Harvard International Journal of Press/Politics* 11, č. 2 (2006): 105-120, (staženo 14. 04. 2019). <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/abs/10.1177/1081180X06286780>.

³ „What Is WikiLeaks“, oficiální stránka WikiLeaks, <https://wikileaks.org/What-is-WikiLeaks.html>, (staženo 14. 04. 2019).

⁴ Marcel Rosenbach a Holger Stark, *Staatsfeind WikiLeaks: Wie eine Gruppe von Netzaktivisten die mächtigsten Nationen der Welt herausfordert*, (Mnichov: Deutsche Verlags-Anstalt, 2011), 13-14.

ideologií, stavěnou na historických zkušenostech a filozofických principech, které hlásá Julian Assange.⁵ Ideologii ještě podrobně rozvedu v dalších kapitolách. Investigativní žurnalismus se na druhou stranu vyvíjel mnohem zdlouhavěji a velmi odlišně, jak se pokusím vysvětlit v následující části své práce. Tento fakt ovšem neodpovídá na mou výzkumnou otázku. Proto se nyní podíváme nejdříve na historický vývoj obou zkoumaných subjektů a následně na jejich funkční podobnosti a rozdíly.

Historický vývoj

Historický kontext je důležitým porovnávacím faktorem investigativního žurnalismu a organizace WikiLeaks, proto začínám zkoumat právě ten, a až poté se budu podrobněji věnovat jednotlivým aspektům obou porovnávaných témat. Nejdříve se podíváme na vývoj investigativního žurnalismu, díky kterému si vytvořil svou nynější podobu. Na konkrétních příkladech zasazených do historického kontextu s apelem na technologický postup se pokusím vysvětlit, jakou roli investigativní žurnalismus plnil v konkrétních obdobích. Má hypotéza pro tuto kapitolu vtahující se k výzkumné otázce zní, že WikiLeaks jsou nevyhnutelným výsledkem technologického pokroku v žurnalistice a z hlediska historického kontextu a technologického vývoje, jsou investigativní žurnalistice tak podobné, že by teoreticky mohly být brány jako její součást a nová internetová forma.

Tradice investigativního žurnalismu je v americké historii hluboce zakotvená. Přestože k modernímu investigativnímu žurnalismu, plnému pečlivě konstruovaných a nezaujatých výsledků novinářského vyšetřování, má tzv. žurnalismus formou exposé jistě daleko, tradice se začala v Americe vytvářet již v roce 1690, v prvních novinách vydávaných v anglickém jazyce nesoucích název *Publick Occurrences Both Forreign and Domestick*, které v Bostonu založil Benjamin Harris, úspěšný londýnský vydavatel, přehající z Velké Británie před hrozbou vězení za pamflety a články, které urážely britské úřady.⁶

Harris žil v chaotickém politickém období Anglie druhé poloviny sedmnáctého století, kdy občanská válka vedla k nahrazení monarchie Karla I. Stuarta puritánskou a republikánskou vládou, kterou následně opět vystřídal po jedenácti letech Karel II. Stuart, ale Stuartovci se udrželi u moci jen do roku 1688, než nastala další změna. Zkušenosti této

⁵ Rosenbach a Stark, „Staatsfeind WikiLeaks: Wie eine Gruppe von Netzaktivisten die mächtigsten Nationen der Welt herausfordert“, 14.

⁶ James Aucion, *The Evolution of American Investigative Journalism*, (Missouri: University of Missouri, 2005), 19.

doby s sebou vzal Harris do kolonie Massachusetts Bay, kde začal vydávat články, které odhalovaly mimo jiné informace o tom, jak původní obyvatelé spolupracující s Angličany údajně mučí francouzské zajatce a spekulace o tom, že politický neklid ve Francii údajně pramení z aféry krále s manželkou svého syna. Důležitou roli v těchto článcích hrálo to, že zahrnovaly první prvky investigativního žurnalisumu, jak ho známe – odhalení veřejného provinění, dokumentaci důkazů, výzvu pro již zavedenou politiku zemí a kolonií a apel na veřejné mínění vyžadující reformy. Publikace prvních investigativních zpráv ovšem neměla dlouhého trvání, jelikož velmi znepokojovala massachusettského guvernéra, který se rozhodl nařídit Harrisovým novinám konec.⁷ V období 17. století celkově v americké společnosti převládal názor, že by pro ni svoboda tisku nebyla vůbec prospěšná a pouze by nabádala k neposlušnosti a kacírství, jak se vyjádřil v roce 1671 guvernér Virginie William Berkeley.⁸

Noviny, které vycházely v průběhu dalších šesti desetiletí s vládní koncesí cílily spíše na zprávy ze Spojených států než z Evropy, experimentovaly se vzděláním a literaturou a pečlivě se vyhýbaly vytýkání věcí vládě. Čtenáři ovšem po *exposé* literatuře prahli. Jednalo se totiž z velké části o občany, kteří uprchli od vládního útlaču, náboženské nesnášenlivosti a tyranie. Očekávali články odhalující korupci a vládní pochybení. Někteří novináři jim tedy vyšli vstříc. Mezi nimi byl i James Franklin, bratr Benjamina Franklina, zakladatele americké demokratické kultury, který se podílel na sepsání první americké ústavy.⁹ James Franklin v roce 1721 založil *New England Courant*, kde zpochybňoval politiku bostonských puritánů a konkrétně kritizoval jejich neschopnost učinit přítrž pirátům v Atlantském oceánu.¹⁰

Nadcházející desetiletí americká společnost začala zpochybňovat právo Britů vládnout koloniím. Během Americké války za nezávislost, která probíhala v letech 1775-1783 využívali koloniálních novin rebelové k podryvání britské koruny odhalováním jejich zločinů při zneužívání moci a korupci. Tento postup nebyl nijak překvapivý, vzhledem

⁷ Aucion, „The Evolution of American Investigative Journalism“, 20.

⁸ „A Brief History of Journalism: How We Arrived to Where We Are“, webová stránka poskytující online kurzy rozšiřující vzdělání pro školy, knihovny, firmy a pedagogy Universal class, Inc (staženo 11. 05. 2020) <https://www.universalclass.com/articles/writing/journalism-a-brief-history.htm>.

⁹ Matthew Spaulding, "Attestation Clause", *The Heritage Foundation* (staženo 29.2.2020), <https://www.heritage.org/constitution/#!/articles/7/essays/137/attestation-clause>.

¹⁰ Aucion, „The Evolution of American Investigative Journalism“, 20-23.

k tomu, že kolonisté se stali zanícenými čtenáři novin vyžadující články ohledně výhod a nevýhod vojenské konfrontace a postupu války.¹¹

Po vítězství ve válce za nezávislost tradice koloniální éry pokračovala povzbuzena koncepcemi svobodného tisku, jak si ho představovali tvůrci nové republiky.¹² Osmdesátá léta 18. století se proto často označují jako doba tisku vládních stran, kdy se vydávaly noviny Federalistů a anti-federalistických stran. Bylo tomu tak z toho důvodu, že politické strany měly dostatečné finance nutné pro tisk a distribuci svých novin.¹³ Z týdenního tisku se pomalu přešlo na denní a noviny se začaly hlouběji zabývat hlavně politikou.¹⁴ S vítězstvím ve válce za nezávislost přišlo také sepsání americké Ústavy, která značí významný milník pro americký žurnalismus, jelikož v jejím Prvním dodatku je zakotvena svoboda tisku.¹⁵ Mimo jiné právě to umožnilo v roce 1795 vnuku Benjamina Franklina, Benjaminu Franklinu Bacheovi, vydat článek o financích Federalistické strany, který se dá považovat za první investigativní práci založenou na uniknutém státním dokumentu.¹⁶

Na začátku devatenáctého století se v USA vydávaly již stovky novin, ale investigativní žurnalismus byl stále využíván pro propagování určitých cílů. Ať už se jednalo o hnutí za lidská práva, ženskou emancipaci, práva pracujících nebo abolicionistické hnutí, články stavěné na stylu investigativní žurnalistiky byly velice populární, a proto sloužily pro takovéto účely výborně.¹⁷ Mezi lety 1830-1860 také došlo k velkému pokroku v technickém odvětví, konkrétně se rozvinula technologie strojů, která umožnila rychlejší a levnější produkci novin po Spojených státech. V tuto dobu došlo také k rozvoji infrastruktury, jak silniční, tak říční. Noviny se začaly zaměřovat na dostihy, počasí a vzdělávací články. V roce 1841 se již někteří reportéři cítili odpovědní za dodržování vysokých etických standardů.¹⁸

Po Americké občanské válce v letech 1861-1865 se tisk začal od politických stran a jejich vlivu oddělovat a vyhlásil samostatnost. Zde začal plnit svou roli dozorce demokracie.

¹¹ „A Brief History of Journalism: How We Arrived to Where We Are“, webová stránka poskytující online kurzy rozšiřující vzdělání pro školy, knihovny, firmy a pedagogy Universal class, Inc..

¹² Aucion, „The Evolution of American Investigative Journalism“, 20-23.

¹³ „The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning (staženo 11. 05. 2020), <https://courses.lumenlearning.com/atd-baycollege-ameriangovernment/chapter/the-evolution-of-the-media/>.

¹⁴ „A Brief History of Journalism: How We Arrived to Where We Are“, webová stránka poskytující online kurzy rozšiřující vzdělání pro školy, knihovny, firmy a pedagogy Universal class, Inc..

¹⁵ „The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning.

¹⁶ Aucion, „The Evolution of American Investigative Journalism“, 20-23.

¹⁷ Feldstein, „A Muckraking Model: Investigative Reporting Cycles in American History“.

¹⁸ „The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning.

Veřejnost vyžadovala fakta a žurnalistika se ocitla na počátku dlouhého vývoje v profesi založenou na společenských vědách s odbornými znalostmi, která přináší objektivní a nezaujaté zprávy. Jedním z průlomových děl investigativního žurnalistiky devatenáctého století byla práce Nellie Blyové, která se dobrovolně nechala poslat do psychiatrické léčebny pro ženy a odhalila veřejnosti zdejší nedůstojné zacházení s pacientkami. Její přístup k žurnalistice při práci v utajení se uchytil a pozdější novináři kráčeli v jejich stopách.¹⁹

Následující doba, která se v amerických dějinách nazývá progresivní a datuje se od roku 1897 do roku 1920 s sebou přinesla technický pokrok s použitím fotografií a rozvojem telegrafu²⁰, reformátoři se v této době snažili využít sílu federální vlády k odstranění neetických a nekalých obchodních praktik, snížení korupce a potlačení negativních sociálních dopadů industrializace. Během progresivní éry byly posíleny ochrany pracovníků a spotřebitelů a ženy konečně získaly volební právo. Investigativní žurnalistika se v této době velmi rozvíjela, jelikož souzněla s názory veřejnosti o nutnosti změn.²¹

Dvacátá léta poté zaznamenala rozvoj žurnalistiky na nové platformě, v rádiu. Zpravodajství se začalo mnohem více orientovat na zisk. Investigativních novinářů začínalo ubývat a příchodem velké hospodářské krize ve třicátých letech i poptávka po investigativních článcích slábla. Celý model žurnalistiky se nyní přeorientoval na rádio, jelikož se do roku 1940 stalo běžnou součástí 83 % amerických domácností. Prezidenti Herbert Hoover a Franklin Delano Roosevelt jej začali využívat nejdříve k uklidnění veřejnosti ohledně ekonomických záležitostí a později ve třicátých letech k promování agendy Rooseveltova Nového úřadu, souboru opatření a ekonomických a sociálních reforem k řešení dopadů velké hospodářské krize. Když následně ve čtyřicátých letech došlo ke konfliktu v Evropě a vypukla druhá světová válka, vznikla poptávka po co nejnovějších zprávách, kterou tradiční média nestíhala pokrýt, proto rádio a nově se rozšiřující vynález televize, který se uchytil po skončení války, pomalu nahrazovaly tištěná média v roli hlavního poskytovatele zpráv. V tomto období se mohlo zdát, že mezi klasickými i investigativními novináři převládalo přesvědčení ohledně vydávání zpráv, které by mohly ohrozit zemi. Se zprávami ohledně vývoje atomové bomby, postupu vojsk a podobných tématech čekali na oficiální vyjádření vlády a investigativní žurnalistika, která kontroluje

¹⁹ Feldstein, „A Muckraking Model: Investigative Reporting Cycles in American History“.

²⁰ Tony Rogers, „Here Is a Brief History of Print Journalism in America“, ThoughtCo. (staženo 11. 05. 2020), <https://www.thoughtco.com/here-is-a-brief-history-of-print-journalism-in-america-2073730>.

²¹ „The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning.

jednání vlády tím, že o něm vydává informace, byla v tuto dobu, možná vlastním rozhodnutím, možná kvůli schopnosti vlády umlčet novináře, značně potlačena.²²

Šedesátá až devadesátá léta dvacátého století se také nazývají zlatým věkem televize prezidentů, jelikož se vysílaly prezidentské debaty, kampaně a prezidenti a jejich pracovníci využívaly televizi k hájení se před různými nařčeními. Nicméně bylo v to tuto dobu, kdy se muckrakingový žurnalismus vyvinul do nové podoby. Dospěla generace novinářů, která napadala segregaci v různých formách – válku ve Vietnamu, politickou korupci, nelegální jednání korporací a podobně. Velkým přínosem byla také změna celého právního klimatu díky přijetí Zákona o svobodně informací (Freedom of Information Act), který vzešel v platnost roku 1967 a soudními rozhodnutími ve prospěch médií v kauzách *New York Times Co. v. Sullivan* a dalších. Týmy investigativních novinářů vznikaly po celé zemi v alternativních, mainstreamových i elitních publikacích a televizních pořadech. Vynález kopírky pomohl tzv. whistleblowerům aneb lidem, kteří předávali novinářům tajné informace, šířit dokumenty, které přinášely důkazy ohledně různých provinění. Byly založeny organizace sdružující schopné investigativní novináře a někteří reportéři jako například Bob Woodward, Carl Bernstein a Mike Wallace se stali známými jmény v amerických domácnostech.²³

Na konci sedmdesátých a v osmdesátých letech, v tzv. období po skandálu Watergate mnoho studentů, žurnalistů, televizních zpravodajů a dalších jedinců vidělo v praxi investigativní žurnalistiky příležitost k získání slávy. Chtěli se prosadit na stejné úrovni jako Woodward a Bernstein, muži, kteří informovali společnost o aféře Watergate, která odhalila nekalé praktiky prezidenta Nixona a jeho kabinetu pro znovuzvolení a způsobila prezidentovu rezignaci. Každá fáma nyní mohla být pravdou, investigativní články se zvětšující se kvantitou dost často slábly na kvalitě. To byl jeden z důvodů, proč se začaly zakládat spolky mezi různými novináři jako byla například organizace IRE (Investigative Reporters and Editors Group) v roce 1975. Organizace se časem rozhodla školit nové novináře a pomáhat dalším začínajícím organizacím. Tímto způsobem funguje dodnes, dosáhla rozšíření základních principů investigativního žurnalistu a správných technik jeho užívání do celého světa a učinila muckracking každodenní mainstreamovou záležitostí.²⁴

²² Ibid.

²³ Feldstein, „A Muckraking Model: Investigative Reporting Cycles in American History“.

²⁴ Aucion, „The Evolution of American Investigative Journalism, 117-123, 210-211.“

Můžeme tedy tvrdit, že všechn tento vývoj vedl ke zformování investigativní žurnalistiky, jak ji známe dnes. Historické události ovlivnily, jak často se společenská poptávka po investigativní tvorbě měnila a také, jak se podle toho investigativní žurnalistika rozvíjela. Zároveň technický pokrok v tisku, rozšíření telegrafu, vynález rádia a televize dokládají, že média se byla vždy schopná přizpůsobit nové době. Nejlépe je tento posun vidět s příchodem 21. století, rychle se rozvíjejícím technologickým pokrokem zobrazujícím se v používání internetu a sociálních sítí. Význam přizpůsobování médií této době můžeme vysvětlit na prezidentských volbách v roce 2008, kdy mezi sebou soupeřili demokratický kandidát Barack Obama a Republikán John McCain. Zatímco Obama ve své kampani ve velkém využíval sociální sítě, McCain soustředil svůj projev na tradiční média. Díky Obamově aktivitě na sociálních sítích rostla jeho podpora a už jen podle počtu sledujících obou kandidátů, nebylo jeho následné vítězství ve volbách nijak šokující. Nová média se tedy dokázala prosadit i v nejvyšší politické rovině, přičemž prokázala nejen svou hodnotu, ale i schopnost přizpůsobení se novému věku.²⁵

Adaptace na novou technologii je také zřejmá v největších investigativních pracích 21. století – Panama Papers a Paradise Papers. Na těchto dokumentech se podílela skupina žurnalistů sídlící ve Washingtonu, založená již v roce 1997, Mezinárodní konsorcium investigativních novinářů (ICIJ). The Panama Papers je nevídaný únik 11,5 milionu souborů z databáze čtvrté největší světové právníkové firmy Mossack Fonseca v roce 2016. Záznamy byly získány z anonymního zdroje německými novinami Süddeutsche Zeitung, které je sdílely s ICIJ a ta následně s mezinárodní sítí partnerů včetně BBC a The Guardian. Dokumenty odhalily nesčetné způsoby, jakými bohatí využívali tajné „offshorové“ daňové režimy. Do skandálu bylo z celkem 143 politiků zapleteno dvanáct státních představitelů, mezi hlavními například ruský prezident Vladimir Putin, který takto ukryl své 2 miliardy dolarů.²⁶ V roce 2017 skupina ICIJ přišla s publikací Paradise Papers. Tento projekt je založen na 13,4 milionu dokumentů dokazujících daňové úniky globálních korporací, vládních představitelů a dalších prominentních lidí. V příspěvcích bylo zmíněno několik členů Trumpova vnitřního kruhu, včetně ministra zahraničí Rexe Tillersona a hlavního ekonomického poradce Garyho Cohna. The Times ovšem oznámily, že u žádného z těchto mužů neexistuje důkaz o ilegálních činnostech. The Times dále uvedly, že státem vedené

²⁵ „The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning.

²⁶ Luke Harding, „What are the Panama Papers? A guide to history's biggest data leak“, The Guardian, 05. 04. 2016, <https://www.theguardian.com/news/2016/apr/03/what-you-need-to-know-about-the-panama-papers>, staženo 23. 07. 2019.

ruské organizace tajně a nepřímo dotovaly Facebook a Twitter miliony dolarů. Také zveřejňují podivná finanční spojení mezi kruhy Donalda Trumpa a Vladimira Putina jako například amerického ministra Wilbura Rosse, který má přes komplikované kajmanské schéma podíl ve firmě Navigator Holdings, která od roku 2014 předala na zakázkách přes 68 milionů dolarů ruské energetické společnosti Sibur, kterou vlastní zeť ruského prezidenta. Zdrojem všech dat jsou ovšem firmy Appleby a Estera.²⁷ Česká televize uvádí, že zde bylo zahrnuto 120 státních představitelů včetně královny Alžběty, jordánské královny Núr, litevského europoslance Antanase Guogus a 12 060 dokumentů se přímo týká České republiky.²⁸

Mezinárodní konsorcium investigativních novinářů neboli skupina ICIJ nadále pracuje na důležitých odhaleních. Za poslední 3 roky se stihla věnovat investigativním pracím od toho, jaké americké společnosti nejvíce profitují z války v Iráku a Afganistánu, přes zločiny, lobování a korupci vycházející z tabákového průmyslu, protidrogovou válku a úplatkářství v Latinské Americe, ilegální obchodování švýcarské banky HSBC s daňovými podvodníky a dalšími zločinci, spojení australských těžebních společností se stovkami úmrtí, přes tajemství nejmocnějších západoafrických politiků, magnátů a korporací, zneužívání izolační vazby americkými imigračními orgány v detenčních střediscích, v nichž jsou umístěny desítky tisíc přistěhovalců, Mauritius Leaks o ilegálním zacházení s daněmi až po Luanda Leaks o skutečném původu bohatství nejbohatší ženy v Africe a China Cables, vyšetřování problematiky hromadného uvěznění Ujgurů a dalších muslimských menšin v čínské provincii Sin-t'iang a mnoho dalších.²⁹

Všechny tyto informace a odhalení by nebylo možno nebo by bylo velice obtížné a časově náročné zpracovat bez použití technologií. Jak jsme mohli doposud vidět v mé práci, s vývojem technologií se vyvíjí i investigativní žurnalistika a její potřeby. Vytváří se nový svět, ve kterém se média, pokud se snaží plnit svou roli dozorce demokracie, musí přizpůsobit aktuálním podmínkám. Mezi takové podmínky patří i klíčová nutnost pro existenci investigativní žurnalistiky, ochrana svých zdrojů, kterou budu konkrétně rozebírat v následující kapitole. Nyní bych každopádně chtěla zdůraznit její důležitost. Ochrana zdrojů

²⁷ Jackie Wattles a Jill Disis, „What you need to know about the Paradise Papers“, CNN, 06. 11. 2017, <https://money.cnn.com/2017/11/05/news/paradise-papers-trump-twitter-facebook/index.html>, staženo 23. 07. 2019

²⁸ Daniel Anýž, „Nový únik dat z daňových rájů: Paradise Papers zmiňují i majetek britské královny“, ČT 24 Česká televize, 06. 11. 2017, <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2294878-novy-unik-dat-z-danovych-raj-u-paradise-papers-zminuji-i-majetek-britske-kralovny>, staženo 23.07.2019.

²⁹ „ALL OUR INVESTIGATIONS“, oficiální stránka ICIJ, <https://www.icij.org/investigations/>, staženo 13.3.2020.

je klíčová pro udržení svobody tisku. Když vezmeme v potaz, že se média přesouvají z tradičních platform na internet³⁰, vzniká otázka, kdo a jakým způsobem má vlastně právo informace a data na internetu využívat. Jakmile se dostávají k novinářům takovouto formou, stát nemusí vyžadovat od novináře identitu zdroje soudním procesem, ale může si původ informací dohledat pomocí internetu. 21. století s sebou přineslo novou post-industriální éru žurnalistu. Otázka, kdo vlastní informace, se objevuje v mnoha akademických diskurzích a je na žurnalistech, aby se přizpůsobili tomuto vývoji a naučili se své zdroje chránit i v kybernetickém světě.³¹

Na tom základě, že tradiční média se tomuto novému světu nebudou schopna přizpůsobit vznikla i stránka WikiLeaks. Samotné ideologii Juliana Assange, poslání i činnosti stránky se budu věnovat v následující kapitole. Nyní bych chtěla podotknout, že WikiLeaks využívá kryptografie k zachování anonymity zdrojů, adaptovala se na potřeby moderního světa a díky tomuto postupu, podle autorů knihy *Journalism After Snowden: The Future of the Free Press in the Surveillance State*, tímto zachovává svobodu tisku.³²

Když Assange na přelomu let 2006/2007 zakládal WikiLeaks, zřetelně se při zveřejňování tajných dokumentů, kterým mohou docílit společenské změny, ukázala nutnost technického pokroku médií. První várku citlivých informací totiž WikiLeaks neobdržely od informátora, jak tento proces běžně probíhal, nýbrž od The Onion Router (Tor), šifrovací sítě, která je navržena tak, aby umožnila uživatelům přenášet data anonymně. Julian Assange vytěžil data z Tor a získal pro server přes milion dokumentů týkajících se mimo jiné i informací o Somálském povstaleckém vůdci, který podporoval nasazení ozbrojenců najímaných na páchání atentátů na vládní představitele. Zpráva o tomto dění byla publikována v prosinci roku 2006, přičemž pravost dokumentů nebyla nikdy ověřena.³³

O rok později, se WikiLeaks zaměřily na standartní provozní postupy vojenské základny a zadržovacího zařízení Guantanámo na Kubě. Touto kauzou se Assange dostal na pomyslnou černou listinu americké vlády. Následujícím rokem 2007 v důsledku legálních sporů ve Spojených státech byla činnost stránky wikileaks.org po nějakou dobu pozastavena, ovšem její tzv. zrcadlové webové stránky v Německu wikileaks.de, v Belgii wikileaks.be a

³⁰ „The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning.

³¹ Emily Bell, Taylor Owen a Smitha Khorana, „Introduction“ v *Journalism After Snowden : The Future of the Free Press in the Surveillance State* (New York: Columbia University Press, 2017), <http://eds.a.ebscohost.com>, staženo 24. 04. 2020.

³² Julian Assange, *Neautorizovaná autobiografie* (Brno: Jota, 2012), 60.

³³ Michael Rey, „WikiLeaks Media Organisation And Website“, *Encyclopedia Britannica*, 20. 02. 2020 (staženo 12. 05. 2020), <https://www.britannica.com/topic/WikiLeaks>.

na Vánočních ostrovech wikileaks.cx fungovaly normálně dál.³⁴ Stránka WikiLeaks tímto jasně dokázala, že se dokáže přizpůsobit, pokračovat ve své práci nezávisle na perzekuci státu a chránit tak svobodu slova i v moderním světě. Fakt, který tradiční média nedokážou, jelikož jsou většinou situovány pouze v jedné zemi a spadají pod jednu legislativu, které se nemohou vyhnout.

V roce 2008 byla stránka WikiLeaks oceněna Freedom of Expression Award, kterou jim udělil časopis Index on Censorship. Rok na to dostala od Amnesty International cenu New Media Award za to, že odhalila dokumenty dokládající ilegální atentáty v Keni.³⁵ Prospěšnost pro společnost se v těchto cenách zrcadlila stejně jako vděk společnosti za to, že WikiLeaks jsou schopny adaptovat se rychlému světu informací. Svou důležitost stránka doložila i v roce 2010, kdy se dostala do mezinárodního povědomí, když vypustila tajné video Americké armády, na kterém bylo vidět zabití více než tuctu lidí v Iráckém předměstí Nového Bagdádu, při kterém byli zabiti i 2 novináři společnosti Reuters. Po incidentu byl zatčen a uvězněn voják Bradley Edward Manning (nyní Chelsea Manning), který poskytl Julianu Assangovi tajné informace. Měsíc říjen přinesl další velké odhalení, a to skutečný počet smrtí civilistů v Iráku, který byl o 15 000 větší, než se původně odhadovalo a mučení a zneužívání vězňů policií a armádou, kterého si byly koaliční síly plně vědomy. Těchto 391 000 zpráv dokumentujících válku a okupaci Iráku v letech 2004-2009 se označují ‚Iraq War Logs‘ a dokládají, že USA nepotrestala vojáky, kteří se účastnili skandálu Blackwater (zastřelení 17 a zranění 20 civilistů na Nisourském náměstí v Bagdádu) ani poprav 10 iráckých civilistů, včetně čtyř žen a pěti dětí, a ještě se navíc pokusila zahladit stopy leteckým úderem. V listopadu se dále ukázalo, jak američtí diplomaté tlačili na španělské soudy a vládu, aby zařídili, aby případy cílené na americké úředníky a vojáky nebyly soudně stíhány. Jednalo se na příklad o případ, kdy v roce 2003 zemřeli španělský novinář a několik novinářů dalších národností při útoku amerického tanku na hotel v Bagdádu. V roce 2010 se také dostaly do povědomí zprávy o válce v Afganistánu, při kterých stránka WikiLeaks úzce spolupracovala s časopisem The Guardian a poznali ji sta tisíce nových čtenářů.³⁶ Assange si již z počátku představoval, že stránka bude figurovat jako nový bojovník ochrany svobody

³⁴ Ibid.

³⁵ Lisa Lynch, „We’re Going To Crack The World Open“, *Journalism Practise* 4, č. 3 (Srpen 2010): 309-318, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=cbf43652-c813-4689-bca8-796b745e69d6%40sessionmgr102>, staženo 21. 07. 2019.

³⁶ „WikiLeaks Ten Year Anniversary – WikiLeaks Top 10 Greatest Hits about Iraq War“, oficiální stránka WikiLeaks, staženo 21. 07. 2019, <https://wikileaks.org/10years/iraq.html>.

slova, který bude spolupracovat s médii.³⁷ Stejně tomu bylo i při spolupráci s The Guardian, kdy společně vydávaly zprávy o korupci v Tunisku a Egyptě. Tyto informace později nepřímo vedly k začátku Arabského jara.³⁸

Následující léta znamenaly pro stránku ovšem hlavně potíže: finanční blokáda v roce 2010³⁹, vznik kontroverzního pohledu na jednání stránky a Assangovi přezdívky „high-tech terorista“. Tyto potíže byly způsobeny například zveřejněním seznamu infrastrukturálních lokalit, které jsou považovány za kritické pro zájmy národní bezpečnosti USA či poněkud nelichotivé analýzy americké vlády týkající se diplomatických představitelů různých zemí, jako je například popis bývalého diktátora Severní Koreji Kim Jong-ila jakožto „starého ochablého chlapa“.⁴⁰ Assange se v tuto dobu také do vydání rozhodnutí soudu ohledně obvinění ze sexuálního obtěžování ze Švédska nacházel v domácím vězení a nahrával pořad The World Tomorrow, později známý jako The Julian Assange Show, který vysílala státem vedená ruská satelitní síť RT.⁴¹ Přesto velká média stránku stále ještě viděla jako spolubojovníka za svobodu informací a německé časopisy Der Freitag a Der Spiegel vydávaly informace z ní načerpané. Mimo jiné i o nových tajných složkách ze základny Spojených států v Guantánamo Bay obsahujících informace o vězních, jejich zdravotní stav, fotky, posouzení potencionální hrozby, kterou každý uvězněný představuje a další informace o velmi kontroverzním zacházení pracovníků s nimi.⁴²

Zakladatel WikiLeaks byl v rámci švédského stíhání poté v Londýně zatčen, ale následně propuštěn na kauci. Kontroverzních pohledů přibývalo. Situaci WikiLeaks nepomohlo ani to, že Assange kauci porušil, a proto v roce 2012 požádal o azyl na ekvádorské ambasádě v Londýně.⁴³ Reputaci si sice mírně vylepšil v roce 2015, kdy stránka WikiLeaks vydala již přes 10 milionů dokumentů včetně tzv Espionnage Élysée, dokládajíc, že NSA špehovala prezidenta Francie Francois Hollanda a jeho předchůdce Nicolase Sarkozyho a Jacqua Chiraca⁴⁴; napíchla telefony německých ministrů včetně kancléřky

³⁷ Assange, *Neautorizovaná autobiografie*, 85.

³⁸ Peter Walker, „Amnesty International hails WikiLeaks and Guardian as Arab spring 'catalysts“ *The Guardian*, 13. 05. 2011 (staženo 14. 05. 2020), <https://www.theguardian.com/world/2011/may/13/amnesty-international-wikileaks-arab-spring>.

³⁹ Rey, „WikiLeaks Media Organisation And Website“.

⁴⁰ Elizabeth Blanks Hindman a Ryan J. Thomas, „When Old And New Media Collide: The Case of WikiLeaks“, *New Media & Society* 16, č.4 (červen 2014): 541-558, staženo 21. 07. 2019

⁴¹ Rey, „WikiLeaks Media Organisation And Website“.

⁴² Blanks Hindman, Thomas, „When Old And New Media Collide: The Case of WikiLeaks“.

⁴³ Rey, „WikiLeaks Media Organisation And Website“.

⁴⁴ Amaelle Guiton, Alexandre Léchenet, Jean-Marc Manach a Julian Assange, „WikiLeaks - Chirac, Sarkozy et Hollande : trois présidents sur écoute“, *Liberation*, 23. Červen 2015,

Angely Merkel, která byla odposlouchávána už od 90. let minulého století⁴⁵ a sledovala také 28 brazilských vládních představitelů včetně tehdejšího prezidenta Dilma Rouseffa⁴⁶, japonskou vládu a japonské společnosti Mitsubishi a Mitsui, díky čemuž mohla sledovat japonské postavení ke klimatickým změnám a ekonomiku Japonska.⁴⁷

Zlepšení reputace ale netrvalo dlouho, když v roce 2016 stránka přišla se zveřejněním archivu emailů ze soukromého účtu Hillary Clintonové, která v tu dobu pracovala na pozici státního tajemníka Spojených států. Pár měsíců na to, těsně před tím, než Clintonová oznámila svoji kandidaturu za demokratickou stranu, odhalily WikiLeaks dalších 60 000 emailů. Průzkum amerických výzkumných služeb a Federální úřad pro vyšetřování později dospěly k závěru, že Demokratický národní výbor nabourali jednotlivci s vazbami na ruskou vládu ve snaze získat informace, které by přispěly k větším šancím protikandidáta republikánské strany a nynějšího prezidenta Donalda Trumpa na vítězství ve volbách. V tomto případě si WikiLeaks ani nedaly práci se zamaskováním důvěrných informací včetně jmen, čísel kreditních karet nebo pasů. Julian Assange veřejně deklaroval svou opozici vůči Hillary Clinton, ale popíral jakékoliv spojení s ruskou vládou, přestože se v roce 2016 několikrát objevil na ruské televizní stanici RT. V říjnu se objevil záznam, na kterém se Donald Trump chlubil tím, že mu jeho popularita dovolila beztrestně obtěžovat ženy. Podivnou shodou okolností byl na WikiLeaks o hodinu později zveřejněn seznam emailů z osobního účtu předsedy kampaně Clintonové, Johna Podesty. Vyšetřovatelé zjistili, že email byl nabourán ruskými hackery. V tomto momentě začala popularita WikiLeaks prudce klesat. Po vítězství Trumpa zveřejnil americký úřad ředitele Národní zpravodajské služby odtajněné shrnutí svých zjištění a identifikoval jednotlivce v rámci ruské vojenské zpravodajské služby GRU, o které se domnívali, že jsou zodpovědní za útoky hackerů na

https://www.liberation.fr/planete/2015/06/23/chirac-sarkozy-et-hollande-trois-presidents-sur-ecoute_1335767, staženo 22. 07. 2019.

⁴⁵ Handelsblatt, „Und täglich grüßt die NSA Die NSA-Spähaffäre nimmt immer größere Ausmaße an. Über Jahrzehnte spionierte der Geheimdienst deutsche Regierungsmitglieder aus. Jetzt ermittelt die Bundesanwaltschaft – dabei wollte man das Thema schon ad acta legen.“, *Handelsblatt*, 09.07.2015, <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/wikileaks-und-taeglich-gruesst-die-nsa/12034888.html?ticket=ST-4886775-0Zi91mP4NH5Ce2u7XT9A-ap6>, staženo 22.07.2019.

⁴⁶ Glenn Greenwald, David Miranda, „NSA’S TOP BRAZILIAN POLITICAL AND FINANCIAL TARGETS REVEALED BY NEW WIKILEAKS DISCLOSURE“, *The Intercept*, 04. 06. 2015, <https://theintercept.com/2015/07/04/nsa-top-brazilian-political-and-financial-targets-wikileaks/>, staženo 22. 07. 2019.

⁴⁷ „WikiLeaks Ten Year Anniversary – Timeline of Publications“, oficiální stránka WikiLeaks, <https://wikileaks.org/10years/timeline.html>, staženo 22. 07. 2019.

Podestu a DNC. Assange nadále popírá, že WikiLeaks obdržely materiál přímo od ruské vlády.⁴⁸

Po mnoha dalších člancích se stupňoval i počet trestních žalob na osobu Assange kvůli jednání jeho stránky. Švédské vyšetřování bylo zastaveno 19. listopadu 2019 na základě nedostatku důkazů, ovšem Assange zůstal uvězněný v britském vězení na základě příprav žaloby Spojených států a podezření, že by se opět pokoušel vyhledat právní azyl.⁴⁹ Spojené státy se nakonec rozhodly nesoudit Assange za odhalení hackerských nástrojů CIA v roce 2017, kvůli obavám z dalšího poškození národní bezpečnosti.⁵⁰ Přišly ovšem s obviněními na základě Špionážního zákona (Espionage Act), která hrozí odnětím svobody až na 175 let v americkém vězení.⁵¹

Nicméně, i přes kontroverzní pohledy na činnost stránky, se mnoho lidí začalo žalobám věnovat v kontextu svobody tisku. Na základě dodržování lidských práv a názoru politiků Rady Evropy, že zadržení Juliana Assange „představuje nebezpečný precedens pro novináře“ se v lednu hlasovalo proti vydání Assange do USA. Byla vypracována zpráva *Hrozby pro svobodu sdělovacích prostředků a bezpečnost novinářů v Evropě*, která obsahuje pozměňovací návrhy.⁵² V polovině února zakladatele WikiLeaks ve vězení navštívili australští politici George Christensen a Andrew Wilkie, kteří tvrdili, že znali informaci, která by vyšla najevo při chystaném soudním slyšení a dělala by Australanům starosti. Prohlásili, že se slyšením nesouhlasí a přejí si, aby britské a americké úřady stáhly obvinění a poslaly Assange domů. Andrew Wilkie dokonce prohlásil: „Tím se vytvoří precedens, že pokud jste novinář, který dělá něco, co uráží jakoukoli vládu na světě, pak budete čelit skutečné perspektivě, že budete do této země vydán. Toto je politický případ a nejde jen o život Juliana Assange. Jde o budoucnost žurnalistiky.“⁵³ Nicméně slyšení započalo. Po počátečním týdnu

⁴⁸ Rey, „WikiLeaks Media Organisation And Website“.

⁴⁹ Ben Quinn, „Sweden drops Julian Assange rape investigation“, *The Guardian* 19. 11. 2019, <https://www.theguardian.com/media/2019/nov/19/sweden-drops-julian-assange-investigation>, staženo 16. 01. 2020.

⁵⁰ David Barrett a Rachel Weiner, „Julian Assange: US submits formal extradition request for WikiLeaks founder“, *Independent*, 11. 06. 2019, <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/julian-assange-extradited-us-trump-wikileaks-justice-department-a8953116.html>, staženo 23. 06. 2017.

⁵¹ Agence France Presse, „Julian Assange's health is so bad he 'could die in prison', say 60 doctors“, *The Guardian* 25. 11. 2019, <https://www.theguardian.com/media/2019/nov/25/julian-assanges-health-is-so-bad-he-could-die-in-prison-say-60-doctors>, staženo 16. 03. 2020.

⁵² Ben Quinn, „Human rights report to oppose extradition of Julian Assange to US“, *The Guardian* 28. 02. 2020, <https://www.theguardian.com/media/2020/jan/28/julian-assange-detention-sets-dangerous-precedent-for-journalists>, staženo 16. 03. 2020.

⁵³ Ben Quinn, „Julian Assange: Australian MPs call on UK to block US extradition“, *The Guardian* 18. 02. 2020, <https://www.theguardian.com/media/2020/feb/18/julian-assange-australian-mps-uk-boris-johnson-block-us-extradition>, staženo 16. 03. 2020.

právní argumentace bylo řízení přerušeno a bude pokračovat třemi týdny důkazů, které mají být zahájeny 18. května 2020. Mezi tím jsou čím dál tím více slyšet hlasy zastávající se Juliana Assange jakožto novináře, přirovnávající jeho případ k Dreyfusově aféře a zdůrazňující, že dalekosáhlé důsledky tohoto případu jsou nesmírně významné pro budoucnost novinářské profese. Čím dál tím více lidí, začíná chápat, že svoboda tisku je ohrožena, pokud bude vydání zakladatele WikiLeaks americkým úřadům umožněno.⁵⁴

V první kapitole své práce jsem zjistila, že během své existence k sobě investigativní žurnalismus i WikiLeaks přilákali hodně kontroverze. Rozpoutali společenské debaty a jak jsem doložila, přiměly některé subjekty změnit své přístupy ke sdělování informací. Staly se výzvou pro již zavedené pořádky, od politické činnosti přes apel na veřejné mínění. Jsou tedy WikiLeaks investigativní žurnalistice natolik podobné, že by na základě výzkumu v této kapitole mohly být chápány jako nová forma této disciplíny?

Obě oblasti fungují na stejném principu tím, že se spoléhají na své whistleblowery, na zdroje, které jim podají informace ke zpracování. Velikost odhalení je podobná, obě jednájí na globální rovině. Jak WikiLeaks, tak investigativní žurnalisté chrání své zdroje, každý ovšem rozdílným způsobem. Stejně jako se investigativní žurnalistika rozvíjela po boku technologického pokroku, WikiLeaks vznikly v době nutnosti nového přístupu investigativní žurnalistiky k publikování, respektive k ochraně zdrojů. Nová éra post-industriální žurnalistiky takový přístup, jaký má Assange ke zdrojům, pro svou existenci vyžaduje. Vezmeme-li mimo zmíněné podobnosti navíc v potaz, že s názory Juliana Assange nesouhlasí jen skupina Cypherpunks, o které budu ještě hovořit v následující kapitole, ale i další jednotlivci, političtí představitelé, herci a novináři⁵⁵, a že otevřením soudního jednání kauza WikiLeaks rozdmýchává debaty o svobodě slova a tisku, kdy je slyšet mnoho názorů o tom, že Assange je třeba chránit z toho důvodu, že jedná jako novinář a jeho činy spadají pod praktikování svobody slova, mohu na tomto základě usoudit, že WikiLeaks jsou nejen na akademické půdě chápány jako součást investigativní žurnalistiky. S přihlédnutím na adaptaci médií na technologický pokrok během historie Spojených států amerických můžeme dokonce tvrdit, že WikiLeaks jsou touto disciplínou právě proto, že se byly schopny přizpůsobit potřebám nynějšího post-industriálního světa žurnalistiky.

⁵⁴ The Guardian, Julian Assange Latest News, články z února, <https://www.theguardian.com/media/julian-assange>, staženo 16. 03. 2020.

⁵⁵ "We are millions", kampaň založená k vyjádření globální podpory pro Juliana Assange, <https://wearemillions.org/>.

Funkční podobnosti a rozdíly

Tato kapitola se věnuje fungování investigativní žurnalistiky a zásadám, jimiž se investigativní novináři při své práci mají řídit. Na příkladu etických kodexů vybraných severoamerických organizací investigativní žurnalistiky a jejich profesních hodnot se pokusím definovat teoretické zázemí investigativní žurnalistiky, abych je mohla porovnat s idejemi, o které se opírá organizace WikiLeaks a její zakladatel, Julian Assange. V druhé části kapitoly se proto budu zabývat ideologií Assange, která je směrodatná pro fungování a chování WikiLeaks a běžnými pracovními postupy stránky. Zvážím ovšem i skutečný stav činnosti WikiLeaks, abych kriticky zhodnotila, zda ideje, které Assange hlásá odpovídají realitě. V závěru kapitoly všechny rozebírané aspekty shrnu, porovnáám a odpovím na mou výzkumnou otázku, jak jsou si investigativní žurnalistika a WikiLeaks podobné či rozdílné a zda by se organizace mohla považovat za novou formu investigativní žurnalistiky či nikoliv. Mou hypotézou pro tuto kapitolu je, že přesvědčení obou porovnávaných jsou si velice blízká. Z praktického hlediska si ale myslím, že rozdíly mohou být tak velké, že se tato přesvědčení ve výsledku stanou jen povrchním indikátorem podobnosti obou zkoumaných subjektů.

Investigativní žurnalismus funguje v praxi trochu jinak než klasická žurnalistická profese. Podle autorů knihy *The News Manual* vydané ve spolupráci s organizací UNESCO, je práce investigativních novinářů o něco komplikovanější. Jedním z hlavních důvodů je zvláštní charakter informací, se kterými novináři pracují. Investigativní žurnalistika se zabývá odhalováním protiprávních činností firem, vládních představitelů, činitelů, zaměstnanců etc. Z logického důvodu se subjekt tyto informace snaží skrýt, což práci novináře ztěžuje. Často proto investigativní novináři pracují v neobvyklých pracovních hodinách. Informace, ze kterých je možné vytvořit investigativní článek, se k nim mohou dostat odkudkoliv a kdykoliv. Dobrý investigativní novinář si udržuje síť kontaktů, hlavně mezi úředníky a lidmi z co nejvíce profesí. Veškeré informace, které se k němu dostanou, musí být také schopen sám zvážit a racionálně zhodnotit jejich možnou prospěšnost pro společnost.⁵⁶

Následně musí novinář informaci ověřit. Ověřování faktů a ve velké míře také hledání důkazů k jejich potvrzení, je v investigativní žurnalistice stěžejní. Novináři z *The*

⁵⁶ Peter Henshall a David Ingram, *The news manual : a training book for journalists* (Sydney: Poroman Press, 1991), kap. 39, 40, <https://www.thenewsmanual.net/index.htm>.

Washington Post, Bob Woodward a Carl Bernstein, při vyšetřování aféry Watergate například zavedli pravidlo, že do článku použijí pouze informace, které jsou potvrzeny minimálně dvěma zdroji. Tímto pravidlem se za účelem vyhnout se případným právním problémům řídí mnoho investigativních novinářů dodnes. I v dnešní době také platí, že práce v týmu je v investigativní žurnalistice výhodnější. Hlavně proto, že za dobu vyšetřování se k novinářům dostává velké množství informací, ve kterém je velice jednoduché se ztratit, takže práce alespoň ve dvou může být organizovanější a také rychlejší.⁵⁷ Navíc, v dnešním rychlém světě dat, je mnohdy množství faktů tak velké, že je potřeba mezinárodní spolupráce stovek žurnalistů, jako tomu bylo například v případě Panama dokumentů, kdy bylo třeba zpracovat 2,6 terabytů dat.⁵⁸

Další klíčovou věcí při práci investigativního novináře, po sběru, zpracování, ověření a dokázání dat, je stálá nutná obezřetnost, aby novinář vždy pracoval v mezích zákona. Musí si dávat pozor pokaždé, když zdroj chce za své informace nějakou finanční částku, jelikož by mohly být nabyté nelegálně a novinář by se tak podílel na trestném činu. Investigativní novináři proto běžně upozorňují své zdroje, aby jim cestu, kterou obstaraly dokumenty a informace, nesdělovaly. Při vyšetřování podezření z nelegální činnosti, novináři ve Spojených státech navíc nesmí podezřelého navést k porušení zákona. V angličtině se to nazývá „entrapment“ a je to nelegální metoda.⁵⁹

Ve Spojených státech od roku 1967 existuje zákon o svobodě informací (Freedom of Information Act – FOIA), který umožňuje přístup k informacím o jakékoliv federální agentuře, mezi které se řadí ministerstva, některé soudy a další agentury a tvoří tak jednodušší cestu pro novináře. Zákon stanoví devět výjimek, které chrání soukromí, národní bezpečnost a vymáhání práva.⁶⁰ Dokumenty pod touto ochranou jsou klasifikované jako tajné, a právě pod nimi se může schovávat zlatá žíla pro investigativní novináře, jak jsme mohli vidět na příkladu aféry dokumentů Pentagonu (Pentagon Papers) o válce ve

⁵⁷ Henshall, Ingram, *The news manual : a training book for journalists*, kap. 39, 40.

⁵⁸ Oficiální stránka Mezinárodního konsorcia investigativních novinářů ICIJ, „About the investigation“, <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/pages/panama-papers-about-the-investigation/>, staženo 26. dubna 2020.

⁵⁹ Henshall, Ingram, *The news manual : a training book for journalists*, kap. 40,41.

⁶⁰ „What is FOIA?“ Oficiální stránka americké vlády o zákonu o svobodě informací, <https://www.foia.gov/about.html>, (staženo 26. 04. 2020).

Vietnamu.⁶¹ Z toho plyne, že i po ověření informací práce novináře nekončí a pokud se jedná o citlivá fakta, je vhodné, aby je prošel i právník a zhodnotil možné dopady zveřejnění.⁶²

Často se stává, že dokument, který se novináři dostane do rukou, pochází od zdroje, který si nepřeje být jmenován, ať už z osobních důvodů nebo proto, že by kvůli poskytnutí informace mohl přijít o práci, ohrozit své bezpečí a tak dále. Tento dokument je jedním z typů zdrojů, ze kterých novináři čerpají. Ke zdrojům patří především primární zdroje-očiti svědkové, jiní novináři, zprávy a reportáže, policejní zprávy, studie a v neposlední řadě právě zmiňované uniknuté dokumenty. Ty představují jeden z hlavních typů zdrojů pro investigativní žurnalistiku. Whistleblower neboli informátor, který předal dokumenty do rukou novináře, ve velkém počtu případů spoléhá na to, že jeho identita nebude odhalena, a že se novinář postará o to, aby nebylo možné ji z informací poskytnutých v článku vypátrat.⁶³ Pro tyto účely se často dokumenty kopírují, odstraňují se z nich kódy, které by mohly vést k tomu, kdo je novinářům předal a vracejí se zpět původnímu zdroji. Takovýto postup slouží také jako ochrana před držením nelegálně nabytých dokumentů čili jako vyhnutí se provádění trestného činu.⁶⁴

Důvěrnost neboli mlčenlivost ohledně identity zdroje je kromě ověřování informací a jednání v rámci zákona dalším klíčovým faktorem při práci investigativního žurnalisty. Dalo by se říct, že po ověření informací je druhým nejdůležitějším. Bez důvěry totiž investigativní žurnalistika nemůže fungovat. Jestliže si zdroj není jist, že se novinář postará, aby nebyla jeho identita prozrazena, pravděpodobně mu informace nepředá. Toto s sebou pro novináře ovšem nese velká rizika. Může se totiž stát, že je předvolán před soud, který mu nařídí, aby udal zdroj svých informací. Novinář takovému nařízení bez souhlasu zdroje nesmí vyhovět, pokud nechce na místě ukončit svou kariéru.⁶⁵ Za neuposlechnutí soudu mu ovšem může hrozit trest ve formě pokut i zadržení.⁶⁶ V tomto případě se novinář řídí vlastním přesvědčením, které by podle knihy *The News Manual* mělo být, že investigativní žurnalistika existuje pro dobro společnosti, a že společnost má právo vědět o nepravostech, korupci a zneužívání moci. Právní systém není dokonalým ochráncem práv, a proto je

⁶¹ Niraj Chokshi, „Behind the Race to Publish the Top-Secret Pentagon Papers“, *The New York Times*, 20. prosince 2017, <https://www.nytimes.com/2017/12/20/us/pentagon-papers-post.html>, staženo 18. 05. 2.

⁶² Henshall, Ingram, *The news manual : a training book for journalists*, kap. 41.

⁶³ *Ibid.*, 59.

⁶⁴ *Ibid.*, 59, 60.

⁶⁵ *Ibid.*, kap 59.

⁶⁶ „Journalists jailed or fined for refusing to identify confidential sources, as of 2019“ Oficiální stránka americké The Reporters Committee for Freedom of the Press, <https://www.rcfp.org/jailed-fined-journalists-confidential-sources/> (staženo 26. 04. 2020)

existence dalších kontrolních mechanismů, jako je například právě investigativní žurnalistika, nezbytná. Investigativní novinář věří, že dodržováním mlčenlivosti ohledně identity svého zdroje, nechrání jen zdroj samotný, ale ve své podstatě i celý princip svobody slova.⁶⁷

Přestože neexistuje vyloženě žádná daná ideologie žurnalistiky, novináři v mnoha institucích se řídí etickými kodexy, které sepsané jsou a představují vysvětlení toho, v co investigativní žurnalisté věří a podle čeho jednají. Podle mého názoru, by se etické kodexy tedy daly použít k vymezení profesních hodnot a pravidel, respektive teoretické ideologie žurnalistiky. Abych doložila toto tvrzení, prozkoumala jsem několik investigativních institucí ve Spojených státech, jež na svých stránkách tyto kodexy mají. Jako první jsem vzala v potaz organizaci *Society of Professional Journalists*, která je v regionu nejvíce rozšířená, má okolo 6000 členů v mnoha amerických státech. Byla založena už roce 1909 a její etický kodex je velice pečlivě sestaven. Organizace sama o sobě uvádí, že se věnuje podpoře svobodné praxe žurnalistiky a povzbuzování vysokých standardů etického chování.⁶⁸ Tímto kodexem se řídí i další severoamerické organizace investigativní žurnalistiky, jako je například jedna z nejstarších, založená v roce 1989 a situovaná ve Washingtonu, *The Center for Public Integrity*⁶⁹ nebo nejstarší americká nezisková organizace investigativní žurnalistiky založená v roce 1997 v Kalifornii, *The Center for Investigative Reporting*.⁷⁰ Další vlivné severoamerické organizace, jako je například *ProPublica*⁷¹ a *Food & Environment Reporting Network (FERN)*⁷² se řídí svými vlastními kodexy, které jsou velice podobné, ovšem vypouští druhou hlavní část kodexu *Society of Professional Journalists*, která se zabývá minimalizací újmy⁷³ a také se hlouběji zaměřují na firemní loajalitu.

⁶⁷ Henshall, Ingram, *The news manual : a training book for journalists*, kap. 60.

⁶⁸ „About SPJ“, Oficiální stránka organizace Society of Professional Journalists, <https://www.spj.org/aboutspj.asp> (staženo 28. 04. 2020).

⁶⁹ „Editorial Policies“, Oficiální stránka organizace The Center for Public Integrity, <https://publicintegrity.org/about/editorial-policies/> (staženo 28. 04. 2020).

⁷⁰ „Ethics Guide“, Oficiální stránka organizace The Center for Investigative Reporting, <https://revealnews.org/ethics-guide/> (staženo 28. 04. 2020).

⁷¹ „Code of Ethics“, Oficiální stránka organizace ProPublica, <https://www.propublica.org/code-of-ethics/> (staženo 28. 04. 2020).

⁷² „Code of Ethics“, Oficiální stránka organizace Food & Environment Reporting Network, <https://thefern.org/code-of-ethics/> (staženo 28. 04. 2020).

⁷³ „SPJ Code of Ethics“ Oficiální stránka organizace Society of Professional Journalists, <https://www.spj.org/ethicscode.asp> (staženo 28. 04. 2020).

Etický kodex *Society of Professional Journalists* začíná prohlášením, že investigativní žurnalisté vycházejí z přesvědčení, že právo veřejnosti na informace je základem spravedlnosti a demokracie. Následně kodex rozděluje podle 4 hlavních principů, kterými by se profesionální investigativní novinář měl řídit. Prvním je hledání pravdy a podávání zpráv. Tento princip je postaven na ideje, že etická žurnalistika by měla být přesná, čestná a spravedlivá. Následuje výčet jednotlivých pravidel, kterými je možno principu dosáhnout, jako například zodpovědnost za pravdivost vlastní práce; vysvětlování událostí v kontextu; nutnost ověřování, aktualizování a opravování všech informací; podporování otevřené výměny názorů; dodržení slibu poskytnutí anonymity zdrojům, ale poskytování ji pouze v nutných případech a zákaz úmyslného zkreslování faktů nebo kontextu. Další důležitou částí prvního principu, je přesvědčení, že investigativní žurnalistika slouží jako dozorce veřejných záležitostí a vlády.⁷⁴

V druhé části etického kodexu společnosti je rozebírán princip minimalizace újmy, který hlásá, že etická žurnalistika zachází se zdroji, subjekty, kolegy a se všemi členy veřejnosti jako s lidmi, kteří si zaslouží respekt. Apeluje na novináře, aby vždy zvážil poměr potřeby informovanosti společnosti vůči možné újmě a škodě, kterou vypuštění informace způsobí; vykazoval adekvátní soucit vůči ovlivněným osobám a podrobně zvažoval dlouhodobé důsledky a dosahy svého článku. Třetím principem, kterými se investigativní novináři nejen této společnosti řídí, je nezávislé a objektivní jednání. Opět je v hlavičce principu zdůrazněno, že nejvyšší a primární povinností etické žurnalistiky je sloužit veřejnosti. Zaměstnanci by se měli držet odmítání darů, laskavostí, úplatků, bezplatného cestování a celkově veškerého zvláštního zacházení. Vyhnout se střetům zájmu, tedy hlavně politickým činnostem, jež mohou ohrozit novinářovu integritu a důvěryhodnost. Poslední princip poté hlásá nutnost vlastní zodpovědnosti a transparentnosti, více rozebírá fakt, že novinář by měl převzít zodpovědnost za vlastní práci v tom smyslu, že by měl veřejnosti vždy vysvětlit rozhodnutí, která stála za zveřejněním této informace, odpovídat čtenářům na všechny otázky a potvrdovat a opravovat své chyby.⁷⁵

Když se dále podíváme, na mise či poslání, kterými se instituce investigativní žurnalistiky řídí, zjistíme, že všechny stojí na podobné myšlence, ze které by se dalo formulovat, proč investigativní žurnalisté dělají svou práci, co je motivuje a v kombinaci s etickými kodexy, které nám sdělují, čím se řídí, by se tak dala sestavit teoretická ideologie

⁷⁴ „SPJ Code of Ethics“, oficiální stránka Society of Professional Journalists.

⁷⁵ Ibid.

investigativní žurnalistiky. *Society of Professional Journalists* uvádí na svých stránkách, že jejich poslání vidí v udržování svobodného tisku, jakožto základního kamene jejich národa (Spojených států) a svobody. Dále věří, že americký lid musí být dobře informován, aby mohl rozhodovat o svém životě, v osobní, na lokální a národní úrovni, a aby byl zachován koncept demokracie nastíněný ústavou Spojených států. Vlastní úlohu chápou jako poskytovatelé těchto informací přesným, komplexním, včasným a srozumitelným způsobem, ochránci Prvního dodatku americké ústavy, zaručujícího svobodu slova a tisku. Dále se snaží o vytváření vysokých etických standardů pro investigativní žurnalistiku, inspiraci nových generací novinářů, podporu rozmanitosti v žurnalistice, a podporování existence prostředí, ve kterém lze žurnalistiku svobodně praktikovat.⁷⁶

Další organizace *Center for Public Integrity* vidí svou misi v ochraně demokracie a v inspiraci ke změnám pomocí investigativní žurnalistiky, která odhaluje zrazování důvěry veřejnosti.⁷⁷ *The Center for Investigative Reporting* se drží stejného poslání jako *Society of Professional Journalists*, které interpretují jako hledání pravdy a poskytování spravedlivého a komplexního přehledu událostí.⁷⁸ Mediální organizace *ProPublica* proklamuje své poslání jako odhalování zneužívání moci a zrazování veřejné důvěry ze strany vlády, obchodu a dalších institucí. Věřící, že investigativní žurnalistika díky odhalování těchto věcí podněcuje reformy ve prospěch společnosti.⁷⁹ Organizace *Food & Environment Reporting Network* uvádí, že prostřednictvím své práce a spolupráce s většími médii poskytuje zprávy, které informují, inspirují a mají trvalý dopad.⁸⁰

Shrnutí opakujících se prvků v poslání všech těchto organizací a v jejich etických kodexech, přesněji řečeno toho, v co novináři věří a díky čemu mají motivaci provádět svou práci, svým způsobem tedy vytváří teoretickou ideologii investigativní žurnalistiky v Severní Americe. Tu tedy můžeme odvodit jako následující: investigativní žurnalistika dohlíží na svobodu slova a tisku, přesněji na dodržování Prvního dodatku americké Ústavy. Tvoří tak nezbytnou součást společnosti, jelikož k ochraně spravedlnosti a svobod by neměla sloužit pouze jurisdikce, ale i nezávislá média. Investigativní žurnalistika je tedy nástrojem

⁷⁶ „Our Mission“, oficiální stránka organizace *Society of Professional Journalists*, <https://www.spj.org/mission.asp> (staženo 29. 04. 2020).

⁷⁷ „About us“ oficiální stránka organizace *Center for Public Integrity*, <https://publicintegrity.org/inside-publici/aboutus/> (staženo 29. 04. 2020).

⁷⁸ „Ethics Guide“ oficiální stránka organizace *Center for Investigative Reporting*.

⁷⁹ „About Us“, oficiální stránka Oficiální stránka organizace *ProPublica*, <https://www.propublica.org/about/> (staženo 29. 04. 2020).

⁸⁰ „Code of Ethics“, Oficiální stránka organizace *Food & Environment Reporting Network*.

informování veřejnosti o zásadních záležitostech občanů a podává informace, které občané potřebují k rozhodování. Také slouží jako platforma pro soutěž názorů, poskytuje názory z různých perspektiv, které pomáhají k vytvoření objektivního pohledu na dané téma. Tímto jednáním přispívá k existenci funkční demokracie. Když poté přihlédneme k faktu, že dalším klíčovým aspektem správně fungující demokracie je ochrana základních občanských práv a svobod⁸¹, přičemž První dodatek americké Ústavy uznává právo na svobodu slova a tisku podle 19 článku Všeobecné deklarace lidských práv (*Universal Declaration on Human Rights*) jako jedno ze základních lidských práv⁸², můžeme na tomto základě dokonce tvrdit, že přesvědčení investigativní žurnalistiky o svém poslání o utvrzování a dohlížení na správné fungování demokracie, respektive její ideologie, je správná.

WikiLeaks fungují v praxi jako doména pro zveřejňování informací. Julian Assange při studiu kvantové mechaniky na vysoké škole začal chápat informaci jakožto jakousi hmotu, která prostupuje lidmi a společností a její dostupnost může vyvolat celospolečenskou změnu.⁸³ Díky jeho životním zkušenostem se rozhodl za tuto změnu bojovat s použitím počítače. Stránka WikiLeaks je tedy navržena tak, aby bojovala za svobodu informací, respektive transparentnost vlád specifickým způsobem. Jak už jsem zmiňovala v případě investigativní žurnalistiky, zdroje, které odhalují nečestné chování vlád, se vystavují riziku ohrožení vlastní bezpečnosti. Specifický způsob, jakým WikiLeaks bojují za transparentnost vlád tedy spočívá nejen ve zveřejňování dat, ale také v ochraně svých zdrojů. Stránka WikiLeaks se stará o to, aby zůstaly navždy utajené.⁸⁴ V praxi pro přenos dat používá moderní šifrování, které zmaže stopy, odkud data přišla. Ani Assange, ani nikdo z pracovníků stránky by tedy teoreticky neměl vědět, kdo je původním zdrojem.⁸⁵ Dělá to jejich práci o to těžší, protože ověření informace bez vědomí, odkud vůbec pochází, je logicky obtížnější. Občas se proto stává, že WikiLeaks musí publikovat dokumenty

⁸¹ Zoe Lowery, *Democracy*, (New York: Britannica Educational Publishing: Rosen Publishing, 2015), 22.

⁸² „First Amendment“, projekt Cornell Law School vytvořený k pochopení americké legislativy Legal Information Institute, https://www.law.cornell.edu/wex/first_amendment (staženo 29. 04. 2020).

⁸³ Julian Assange, *Neautorizovaná autobiografie* (Brno: Jota, 2012), 84.

⁸⁴ Assange, *Neautorizovaná autobiografie*, 60.

⁸⁵ Julian Assange, interview vedl Chris Anderson, Julian Assange: Why the world needs WikiLeaks, *TEDTalks*, 19. 07. 2010 (staženo 04. 05. 2020), <https://www.youtube.com/watch?v=HNOvnp5t7Do>.

s upozorněním, že si nejsou jisti jejich pravostí.⁸⁶ I tímto způsobem se ovšem může měnit svět, jako tomu bylo při prvním úniku dokumentů o korupci v Africké Keni.⁸⁷

Proč si ovšem Assange myslí, že transparentnost vlád je motorem společenských změn? Nejprve je důležité zdůraznit, že mu nejde o úplnou transparentnost a svobodu všech informací. Naopak, právo na soukromí jedinců je jedním z ústředních prvků jeho ideologie.⁸⁸ Abych mohla odpovědět na tuto otázku, je třeba se podívat na Assangovy názory v jeho mládí, které pomohly utvořit jeho nynější pohled na svět. Během svého dospívání byl Assange součástí hackerské skupiny, která si říkala International Subversive. Tuto skupinu viděl jako mladé bojovníky za svobodu. Nyní sice chápe, že většinou je poháněna horlivost mládí a touha „dobýt“ další bezpečnostní systém sítě nějaké velké korporace, každopádně již v této době mu začalo docházet, že kryptografie by mohla vést k společenské změně. Začal se ztotožňovat s hnutím tzv. cypherpunks, zastánců filozofie, podle níž je možné prolamováním kódů k dosažení utajovaných informací čili kryptografií, docílit nejen společenské, ale také politické změny.⁸⁹ Cypherpunks v té době zřizovali systém pro nový věk informací, které se v té době pomalu začaly z klasických novin dostávat na internet. Díky jejich znalostem kódování chtěli bránit právo na soukromí jednotlivců a zároveň zpřístupňovat informace, které by mohly být pro společnost prospěšné. Toto se odráží v jejich poslání „soukromí slabým, transparentnost mocným“⁹⁰, čili v podstatě praktikování svobody slova k donucení transparentnosti a zodpovědnosti mocných. Jak uvádí Assange ve své neautorizované autobiografii, cypherpunk pro něj znamenal „hledání cesty, jak se nejlépe postavit snahám represivních orgánů – vládám, korporacím, kontrolním orgánům – získat údaje od bezbranných jedinců.“⁹¹ Podle něj hnutí bojovalo za spravedlnost. Slovo „spravedlnost“ se ostatně v celé knize objevuje velice často, vždy, když se Assange snaží vysvětlit proč jedná, jak jedná a proč věří, čemu věří. Řekla bych, že ho chápe jako rovnováhu v soukromí informací, konkrétně potom jako přesvědčení, že když represivní orgány mají právo na utajování svých dat, jednotlivci by měli mít totéž. Za předpokladu, že

⁸⁶ Assange, *Neautorizovaná autobiografie*, 99.

⁸⁷ Julian Assange, interview vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview, *60 Minutes*, 21. 04. 2019 (staženo 04. 05. 2020), https://www.youtube.com/watch?v=Ubknv_CxSUY.

⁸⁸ Julian Assange, interview vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview.

⁸⁹ POZNÁMKA: Přestože to, o jakou změnu se jedná, zastánci filozofie Cypherpunks neuvádí, pravděpodobně tím myslí změnu od autoritativního státního režimu k demokracii, jak Assange uvádí v interview, které vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview, *60 Minutes*, 21. 04. 2019 (staženo 04. 05. 2020), https://www.youtube.com/watch?v=Ubknv_CxSUY.

⁹⁰ Julian Assange, Jacob Appelbaum, Andy Müller-Maguhn a Jérémie Zimmermann, *Cypherpunks Freedom and the Future of the Internet* (New York: OR Books, 2016), 1-9.

⁹¹ Assange, *Neautorizovaná autobiografie*, 59.

se toto ovšem neděje a tyto orgány z osobních údajů jednotlivců těží, je na takovém hnutí, jakým je například cypherpunk, aby posilovalo moc lidu tím, že bude utajované informace zpřístupňovat. Tento proces chápal jako součást boje o svobodu projevu.⁹²

Nyní stále chápe svou práci jako zveřejňování pravdy, vidí sám sebe jako bojovníka za svobodu a novináře.⁹³ V otázce na to, proč mu přijde správné zveřejňovat tajné dokumenty, diplomatické telegramy a jiné, odpovídá, že odhalují skutečný stav věcí, například rozhodování arabských vlád a jejich skutečné zneužívání lidských práv. Díky jejich zveřejnění může dosáhnout změn a reforem užitečných pro společnost. Také uvádí, že když organizace investují do informací, aby je udržely v tajnosti, je to většinou dobrý signál, že jejich zveřejnění může být prospěšné.⁹⁴ Při tvorbě stránky WikiLeaks si Assange představoval, že mainstreamový tisk s ní bude chtít spolupracovat a publikovat materiály, díky čemuž by se dosáhlo „vyššího stavu spravedlnosti“. Informace by nepatřily jednotlivým novinářům a mediálními organizacím, ale spolupracující společnosti.⁹⁵ Podle jeho přesvědčení se nedá zajistit základní právo na spravedlnost ve světě, když v něm vládou utajování a lži. Právo na spravedlnost tedy ve své podstatě chápe jako právo informovat. WikiLeaks podle něj ovšem neměly vytvořit nějakou ideologii či historický imperativ. Zaměstnance stránky chápe jednoduše jako publicisty, poctivě reagující na celosvětové dění, kteří se snaží společnost dovést k tomu, aby vyžadovala nejen od svých úřadů, ale i od sebe samotných lepší chování.⁹⁶ Chápe WikiLeaks jako zpravodajskou službu lidu spadající pod disciplínu investigativní žurnalistiky, kterou vysvětluje jako „vznešené umění převzetí reality od mocných“.⁹⁷

Všechna tato přesvědčení zní velice velkolepě. V praxi se ovšem stejně velkolepá být neukázala. Dalších dokumentů, které WikiLeaks zveřejnily po informacích z Keni, si velká média dlouho nevěšimala.⁹⁸ WikiLeaks byly stále ještě nová stránka, ještě neprokázala svou důvěryhodnost, koncept naprosté anonymity zdrojů ji na tom jistě nepřidal. Ten také nebyl jediný. Myslím, že fakt, že WikiLeaks postrádají jasně dané základní hodnoty, vymezené poslání a vlastní etický kodex, na což jsou klasičtí novináři zvyklí, může působit, že se stránka chová aktivistickým způsobem. Jinak, než je v práci investigativní žurnalistiky

⁹² Ibid., 58-60.

⁹³ Ibid., 64-65.

⁹⁴ Julian Assange, interview vedl Chris Anderson, Julian Assange: Why the world needs WikiLeaks?.

⁹⁵ Assange, *Neautorizovaná autobiografie*, 85.

⁹⁶ Ibid., 90.

⁹⁷ Ibid., 105.

⁹⁸ Ibid., 109.

běžné. Na stránce tyto formalities jasně definované nejsou. Je zde ale zveřejněný článek, který rozvádí názor, že aby WikiLeaks mohly fungovat jako forma žurnalistiky, postrádají pro žurnalistiku nutnou deontologickou etiku. Stránce by etický kodex a veřejná osoba zodpovědná za prověřování informací, i podle autora, jednoduše přidali na důvěryhodnosti. Ve svém článku také cituje Stevena Aftergooda, vedoucího Federation of American Scientists' Project on Government Secrecy, který se zamýšlí nad rozdílem zveřejňování informací v autoritářských státech a demokracii. Jeho pohled na problematiku je takový, že v demokracii mají lidé možnost definovat si standardy ve zveřejňování informací a v případě, že někdo tyto standardy porušuje či k tomu lid nabádá, podle něj podkopává celý demokratický proces. Autor článku jeho názory následně přetváří v myšlenku, že kvůli nedostatku etického kodexu WikiLeaks snižují morální standardy vyspělých zemí za účelem zvýšení etického standardu ostatních zemí vytvořením konceptu svobodného zveřejňování informací. V závěru svého článku uvádí, že důvěryhodnost je ve světě nových forem žurnalistiky, jakými mohou být například WikiLeaks nebo blogy, klíčová.⁹⁹

Důvěryhodnost by si stránka mohla získat také tím, že by se snažila dodržovat jeden z klíčových prvků etických kodexů investigativní žurnalistiky, nestrannost a objektivitu. Stránka po éře počátečních úspěchů začala jednat způsobem, který vzbuzuje podezření, že sleduje nějakou politickou agendu. Je samozřejmé, že články o Afghánistánu, Iráku a odhalení amerických diplomatických záznamů, o kterých jsem mluvila v předchozí kapitole, se u americké vlády nestaly populární. Sám Assange ale navíc spolupracoval se státem vedenou ruskou televizí, schovával se na ekvádorské ambasádě, pod křídly bývalého ekvádorského prezidenta Rafaela Correa, který je známý svým odporem k praktikování svobody informací.¹⁰⁰ Assange se také nikdy neostýchal s publikováním svých politických názorů. Konkrétně například ohledně Hillary Clintonové, když šest týdnů před Demokratickou konvencí zveřejnil archiv e-mailů Demokratického národního výboru a naznačil, že doufá, že tím poškodí šance Clintonové na získání předsednictví.¹⁰¹ Časopisu

⁹⁹ Onyr, "The shifting ethics of journalism in a digital landscape", *The False Spotlight*, 5. května 2007 (staženo 05. května 2020), https://wikileaks.org/wiki/Media/The_shifting_ethics_of_journalism_in_a_digital_landscape.

¹⁰⁰ „What future for free speech in Ecuador after presidential election?“ *Reporters Without Borders*, 17. 02. 2017 (staženo 16. 05. 2020), <https://rsf.org/en/news/what-future-free-speech-ecuador-after-presidential-election>.

¹⁰¹ Charlie Savage, „Assange, Avowed Foe of Clinton, Timed Email Release for Democratic Convention“, *The New York Times*, 26. 06. 2016 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.nytimes.com/2016/07/27/us/politics/assange-timed-wikileaks-release-of-democratic-emails-to-harm-hillary-clinton.html>.

Foreign Policy Assange vysvětlil, že informace zveřejnil v tuto dobu, jelikož se jednalo o aktuální zprávy, takže byla větší šance, že přilákají více čtenářů.¹⁰² Důvěryhodnost stránce nepřidal ani fakt, že spolupracuje s Israelem Shamirem, člověkem známým pro popírání holocaustu a zveřejňování článků s antisemitskou tematikou, který se snažil články s informacemi načerpanými ze stránky WikiLeaks prodat ruskému časopisu Kommersant za 10 000 dolarů.¹⁰³

Základní hodnoty, poslání a to, čím se vlastně WikiLeaks řídí, jsem se pro absenci na samotné stránce pokoušela zjistit jinde. Přímě na hodnoty se Assange ptali v interview od TedTalks, odpověděl svým klasickým nekonkrétním až poetickým způsobem: „schopní velkorysí lidé nevytvářejí oběti, starají se o ně“.¹⁰⁴ V jiném interview Assange reagoval na poznámku, že ho mnoho lidí vidí spíše jako aktivistu než jako novináře. Tento fakt nevyvracel ani v tom smyslu, že by se sám jako aktivista vůbec necítil. Ví, že ve svém životě jím byl. Vysvětluje ale, že není aktivistou, který by se snažil sabotovat práci vlád, ale aktivistou svobodného tisku. WikiLeaks se chovají aktivisticky pouze tímto způsobem, za účelem podporovat svobodu informací, dát čtenářům dostatečné množství podkladů, aby se sami mohli rozhodovat a vytvořili si vlastní názor na to, jestli například vláda či korporace jedná čestně a ve prospěch společnosti nebo spíše pro svůj vlastní.¹⁰⁵ Když se ovšem vrátím k Assangově první odpovědi, kde hovoří o obětech, můžu k tomuto tvrzení vztáhnout jeden z postupů, o kterém WikiLeaks tvrdí, že se jím v praxi řídí. Jedná se o minimalizaci újmy a poškození. Podobně jako investigativní žurnalistika, WikiLeaks deklarují, že implementují tento přístup do své práce. Na samotné stránce sice opět není nijak vymezen, ale v dalších rozhovorech se Assange tomuto tématu věnuje hlouběji. Jednoduše vysvětluje, že se stránka WikiLeaks snaží vyhnout zraňování nevinných lidí.¹⁰⁶ Uznává, že při takových činnostech, jakými je zacházení s velmi významnými informacemi s cílem zachraňovat lidi před válkou, korupcí, asistovat při přechodu státního řízení od diktatury k demokracii, což chápe, že patří k práci WikiLeaks, je možné, že se nějakým nevinným lidem ublíží. Ale ani k roku 2011, tedy po zveřejnění dokumentů o válce v Afghánistánu a Iráku, nebylo potvrzeno, že by něco

¹⁰² Jenna McLaughlin „WikiLeaks Turned Down Leaks on Russian Government During U.S. Presidential Campaign“ *Foreign Policy*, 17. 08. 2017, <https://foreignpolicy.com/2017/08/17/wikileaks-turned-down-leaks-on-russian-government-during-u-s-presidential-campaign/>, staženo 16.05. 2020.

¹⁰³ David Leigh a Luke Harding, *Inside Julian Assange's War on Secrecy*, (Londýn: The Guardian, 2011), 175.

¹⁰⁴ Julian Assange, interview vedl Chris Anderson, Julian Assange: Why the world needs WikiLeaks?.

¹⁰⁵ Julian Assange, interview vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview.

¹⁰⁶ Sarah Moughty, „Inside WikiLeaks' "Harm-Minimization Process", *Frontline*, 30. srpna 2011 (staženo 06. května 2020), <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/inside-wikileaks-harm-minimization-process/>.

takového stránka způsobila, na což je Assange patřičně hrdý, protože uvádí, že se tomu snaží vyhnout a rozhodně to není jeho záměrem. Při zveřejňování informací o válce v Afghánistánu se v rámci procesu minimalizací újmy WikiLeaks rozhodly nezveřejnit okolo 1 z každých 5 dokumentů. V dokumentech o Iráku dokonce nepadlo ani jedno jméno. V některých dalších případech WikiLeaks a jejich právníci kontaktovali Pentagon, sídlo ministerstva obrany spojených států amerických a americké ministerstvo zahraničí a nabídli jim, zda by na minimalizaci újmy při zveřejňování dokumentů nechtěly s WikiLeaks spolupracovat. V obou případech byla jejich nabídka odmítnuta.¹⁰⁷ Jak jsme ale mohli vidět u narůstajících kontroverzí ohledně publikací stránky, i minimalizace újmy se s postupným věkem fungování stránky proměnila. V roce 2016 zveřejnila nijak necenzurovanou databázi e-mailů turecké politické strany AKP, která obsahovala i adresy a osobní údaje mnoha tureckých žen. Ve stejném roce stránka také zveřejnila e-maily Demokratického národního výboru, ve kterých ponechala informace o číslech sociálních zabezpečení a kreditních karet dárců.¹⁰⁸ Při spolupráci s velkými médii jako Der Spiegel, The Guardian, The New York Times, El País a Le Monde to byla spíše jejich práce starat se o minimalizaci újmy. Na tom základě musela učinit rozhodnutí ohledně velkého množství informací, které kvůli ochraně osobních údajů, nezveřejnila.¹⁰⁹ Assange na druhou stranu, po vydání hlavních dohodnutých článků, na své stránce zveřejnil informace skoro needitované.¹¹⁰

V rozhovoru s německým časopisem Der Spiegel Assange ještě uvádí jednu podobnost s investigativní žurnalistikou. Vysvětluje, že se snaží poskytovat k věcem kontext a jen nezveřejňovat uniklé dokumenty. V tomto interview také uvádí, že když publikuje článek o korupci či jiném nezákonném jednání jednotlivců, firem, vlád a tak dále, je na stránce velice snadno dohledatelný, proto si lidé mohou snadno prověřit, zda například firma, která jim nabízí spolupráci, v minulosti nebyla stíhána za nezákonnou činnost nebo zda je nějaký vládní představitel čestný a nebyl někdy stíhán za korupci a podobně.¹¹¹ Co se pravosti Assanova tvrzení týče, jak uvádí Stuart Millar, editor webových zpráv časopisu The Guardian, v mnoha případech spolupráce musela média procházet terabyty dat a uvádět

¹⁰⁷ Julian Assange, interview vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview.

¹⁰⁸ Sandra Upson, „What Happened to WikiLeaks?“, *Wired*, 19. 08. 2016 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.wired.com/2016/08/what-happened-to-wikileaks/#.vbbx31yvx>.

¹⁰⁹ Leigh, Harding, *Inside Julian Assange's War on Secrecy*, 184-186.

¹¹⁰ James Ball, „WikiLeaks publishes full cache of unredacted cables“, *The Guardian*, 02. 09. 2011 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.theguardian.com/media/2011/sep/02/wikileaks-publishes-cache-unredacted-cables>.

¹¹¹ Julian Assange, interview vedl Michael Sontheimer, We Are Drowning in Material, *SPIEGEL International*, 20. července 2015 (staženo 06. května 2020), <https://www.spiegel.de/international/world/spiegel-interview-with-wikileaks-head-julian-assange-a-1044399.html>.

informace z nich do kontextu úplně sama bez pomoci WikiLeaks. Na základě úniku dokumentů diplomatických záznamů z roku 2010, byl časopis The Guardian například sám schopen dát dohromady 160 článků před domluveným datem zveřejnění prvního z nich.¹¹² WikiLeaks je organizace s nevelkým počtem stálých zaměstnanců.¹¹³ Je tedy v podstatě nemožné, aby uvedla všechna data do kontextu sama.

V této kapitole jsem zjistila, že oba zkoumané subjekty odhalují nezákonné jednání vlád, firem, vládních činitelů a dalších různých mocných jedinců a organizací, které se toto jednání většinou snaží skrýt. Na obou závisí zvážení prospěšnosti informace pro společnost, budoucích následků a toho, jestli stojí za to ji začít rozebírat a napsat o ni článek, protože v tom případě je potřeba věnovat jí co nejvíce svého času. V případě WikiLeaks je toto zvažování ale méně objektivní, jelikož je to pouze jedna osoba, Assange, kdo má hlavní slovo. Je proto mnohem snadnější zveřejňovat informace v rámci svých vlastních politických přesvědčení. Obě porovnávané strany také považují za velmi důležité chránit své zdroje. Zde si ovšem můžeme všimnout nuance v praktikování této ochrany. Zatímco investigativní žurnalistika má různé typy zdrojů a jen některé vyžadují naprostou anonymitu, většinou v případě úniku dokumentů, společnost WikiLeaks pracuje pouze s uniknutými dokumenty a rozhodla se chránit veškeré své zdroje bez výjimky. Konkrétněji dokonce takovým způsobem, že sama kvůli použitému šifrování k udržení anonymity zdrojů, původní zdroj nezná. Kdybychom se ovšem zaměřili na ochranu těch zdrojů, které investigativní žurnalistika a WikiLeaks mají společné, shledáme, že jejich filozofie je v tomto směru stejná.

Další prvek, který v praxi porovnávané subjekty sdílí, je ověřování informací. Pro praktikování investigativní žurnalistiky je tato záležitost naprosto klíčová, jelikož jenom tímto způsobem si čtenáři mohou být jisti, že novinářům mohou důvěřovat. U WikiLeaks se jedná v podstatě o stejný princip, ačkoliv v jejich případě je ověřování informací kvůli anonymitě zdrojů i pro samotné zaměstnance stránky obtížnější. Assange tvrdí, že se stránka snaží udržovat svou integritu tím, že v zásadě vždy, když si nejsou jisti pravostí dat, to na stránce jasně zdůrazní. Na druhou stranu, investigativní novinář by neověřenou informaci,

¹¹² Leigh, Harding, *Inside Julian Assange's War on Secrecy*, 183.

¹¹³ Julian Assange, interview vedl Stefan May, „Leak-o-nomy: The Economy of Wikileaks (Interview with Julian Assange)“, *Medien-Ökonomie-Blog*, 04. 01. 2010 (staženo 16. 05. 2020), <https://web.archive.org/web/20101213110334/http://stefanmey.wordpress.com/2010/01/04/leak-o-nomy-the-economy-of-wikileaks/>.

na základě mého výzkumu, nikdy nezveřejnil. Organizace investigativní žurnalistiky mají navíc několikastupňovou vnitřní kontrolu. Reportér zpracovává a ověřuje informace, editor kontroluje jeho práci, v mnoha redakcích ještě působí tzv. fakt checker, který ověřuje fakta a právní zástupce redakce vykonává závěrečnou kontrolu, která chrání redakci před možnými žalobami. Kromě toho všeho ještě editor a šéfredaktor zpravidla kontroluje agendu. Na druhé straně, jak řekl sám Assange, on je nejen zakladatel stránky a její filozofie, ale také její tiskový mluvčí, hlavní programátor, organizátor, finančník a vše ostatní. Jeho bývalý spolupracovník Daniel Domscheit-Berg jednou vysvětlil, že mnoho lidí přestalo pro stránku pracovat, protože Assange si o sobě myslí, že je autokratickým vůdcem celého projektu a nemusí se vůbec nikomu zodpovídat.¹¹⁴

Posledním faktorem v praktickém porovnání investigativní žurnalistiky a WikiLeaks je práce v mezích zákona. WikiLeaks pracují globálně, využívají internetu a snaží se hledat nejlepší právní rámec pro svobodu slova. Mají proto umístěné servery například na Islandu, kde je legislativa pro novináře velice příznivá.¹¹⁵ Organizace investigativní žurnalistiky, pokud nejsou mezinárodní, jsou většinou registrované pouze v jedné zemi, tudíž spadají pouze pod jeden právní rámec. Ve Spojených státech například mohou být novináři soudem vyzváni k odhalení identity svého zdroje, k čemuž, jak jsem ve své práci již uvedla, nepřistoupí. Poruší tak nařízení legislativního orgánu a čelí represím. Tomuto procesu se WikiLeaks díky svým serverům v různých zemích snaží vyhýbat.

Nyní se můžeme podívat na srovnání z teoretického hlediska. Zde najdeme několik přesvědčení, které investigativní žurnalistika i WikiLeaks sdílí. Prvním je právo veřejnosti na informace a praktikování svobody slova jako základ spravedlnosti. Obě porovnávané strany věří, že odhalováním skutečného stavu věcí, konkrétně zneužívání moci, podněcují reformy a změny, které prospívají společnosti. Principy, kterými se obě řídí můžeme shrnout jako hledání pravdy, čestné jednání a snaha uvádění informací do kontextu. Minimalizace újmy je také důležitým principem pro oba subjekty. Skutečnost u stránky WikiLeaks je ale oproti těmto šlechetným prohlášením trochu jiná. Ze začátku svého fungování se jimi možná opravdu řídila, ale během let se na stránce čím dál tím více zrcadlily Assangovy politické názory, kvůli nízkému počtu zaměstnanců přestala stíhat uvádět informace do kontextu a minimalizace újmy také ztratila své místo mezi základními principy organizace.

¹¹⁴ Leigh, Harding, *Inside Julian Assange's War on Secrecy*, 167.

¹¹⁵ „WikiLeaks editor: why I'm excited about Iceland's plans for journalism“ *The Guardian*, 15. 02. 2010 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.theguardian.com/media/organgrinder/2010/feb/15/wikileaks-editor-excited-iceland-journalism>.

Mezi další rozdíly můžeme řadit postoj WikiLeaks proti exkluzivitě informací, hlavně v rámci médií, kterou jsme naopak nacházeli jako vyžadovanou v etických kodexech některých institucí investigativní žurnalistiky. Investigativní žurnalistika zase naopak důrazněji apeluje na zvažování následků zveřejňování informací, jestli je opravdu tak důležité článek publikovat, jestli to nezpůsobí větší újmu než prospěch. Assange v tomto ohledu připouští, že v praxi WikiLeaks taková věc není vyloučená, mohla by se stát. Samozřejmě musíme brát v potaz charakter publikovaných informací, čili že WikiLeaks vypouští velké množství uniklých dokumentů, kdežto investigativní žurnalistika pracuje i jinými způsoby, například hledá sama informace, které skládá dohromady a nezávisí pouze na dokumentech. Také problematika nezávislého jednání je v případě WikiLeaks komplikovanější. Assange a zaměstnanci sice mohou tvrdit, že dodržují objektivitu a snaží se vyhýbat střetům zájmu, v jejich případě je toto tvrzení ale obtížněji doložitelné. Nejen kvůli absenci několikastupňové vnitřní kontroly uvnitř organizace, ale též kvůli Assangovým zdánlivě politicky zaměřeným agendám.

Poslední rozdíl, který bych chtěla podrobněji prozkoumat, je otázka ochrany demokracie. Jak jsem ve své práci doložila, investigativní žurnalistika nejen věří, že svou prací udržuje demokracii, ale dokonce ji ve skutečnosti i opravdu udržuje. Pohled na demokracii a WikiLeaks se na druhou stranu liší. Někdo tvrdí, že ji Assange ve vyspělých státech dokonce podkopává¹¹⁶ a Assange sám v jednom rozhovoru, který jsem ve své práci zmiňovala, uvedl, že pomáhá přechodu z formy státního řízení diktatury na demokracii. Každopádně chci argumentovat, že takto WikiLeaks pravděpodobně působí hlavně z toho důvodu, že nemají nikde jasně definovaný etický kodex a poslání, či základní hodnoty, kterými by se řídily, a které by také v praxi dodržovaly. Tento fakt obrovským způsobem snižuje kredibilitu celé stránky a tím ve své podstatě kompletně znevažuje možnost, že by WikiLeaks mohly být formou investigativní žurnalistiky. Ani zakladatel tomu také moc nepřispívá, jelikož jeho odpovědi na otázky ohledně této problematiky jsou, jak jsme viděli, většinou velice nekonkrétní. Jeho vztah k demokracii také podřývají fakta, že se schovával na ekvádorské ambasádě, když ekvádorský prezident potlačoval jedno ze základních lidských práv a svobod, svobodu tisku¹¹⁷ a spolupracoval se státem vedenou ruskou televizí, přestože stránka v roce 2010 odhalila informace, které pojednávají o tom, že ruská byrokracie je natolik zkorumpovaná, že zde ve skutečnosti funguje paralelní daňový systém

¹¹⁶ Onyr, "The shifting ethics of journalism in a digital landscape".

¹¹⁷ „What future for free speech in Ecuador after presidential election?“ *Reporters Without Borders*.

pro soukromé obohacování policie, úředníků a nástupce KGB, Federální bezpečnostní služby (FSB), a o náznacích Putina tajně nashromážděného jmění. Guardian na základě těchto informací vydal článek *Uvnitř Putina „mafíánského státu“* (Inside Putin's "mafia state").¹¹⁸

Vezmeme-li tedy v potaz, že investigativní žurnalistika stojí na kredibilitě a důvěře lidí v její čestné chování, je-li toto základem existence této disciplíny a dochází-li k tomu tím, že má jasně vymezené principy a důvody svého jednání, konkrétně zformulované etické kodexy a přesvědčení o svém poslání, podle kterých ale také v zásadě vždy jedná, odpověď na mou výzkumnou otázku, jak moc si je stránka WikiLeaks s investigativní žurnalistikou podobná a zda by se dala považovat za její novou formu zní, že ve stavu, v jakém se nyní nachází, nedala, protože odlišná je příliš, hlavně nedostojí důvěryhodnosti čtenářů a postrádá tak klíčový prvek pro možnost existence celé disciplíny. V mnohých přesvědčeních obou porovnávaných subjektů jsme sice zjistili, že WikiLeaks a investigativní žurnalistika, sdílí relativně velké množství postupů a názorů a mají celkově podobnou filozofii, ale praxe je bohužel jiná. Jednání jejího zakladatele a nevymezení kodexu a poslání naprosto vylučuje možnost, že by WikiLeaks spadaly pod obor investigativní žurnalistiky. Tento výsledek je ztrátou pro oba porovnávané subjekty, jelikož kdyby stránka opravdu jednala podle podobných ustanovených principů, mohla by být chápána jako forma investigativní žurnalistiky a díky svému inovativnímu přístupu k této disciplíně, použití kódování, internetu a ochrany zdrojů v kybernetickém prostoru, by byla pro celý obor opravdovým přínosem.

Závěr

Ve své práci jsem měla vytyčené tyto výzkumné otázky: Jak moc si je stránka WikiLeaks s tradiční americkou investigativní žurnalistikou podobná? Vyvinuly se WikiLeaks na jejím základě? Mohly by se nazývat moderní internetovou formou této disciplíny nebo jsou moc odlišné?

V první kapitole jsem se zabývala historií investigativní žurnalistiky a na konkrétních příkladech zasazených do historického kontextu s apelem na technologický postup jsem vysvětlila, jakou roli tato disciplína plnila v konkrétních obdobích. Má hypotéza pro tuto kapitolu vtahující se k výzkumné otázce zněla, že WikiLeaks jsou nevyhnutelným

¹¹⁸ Leigh, Harding, *Inside Julian Assange's War on Secrecy*, 216-218.

výsledkem technologického pokroku v žurnalistice a z hlediska historického kontextu a technologického vývoje, jsou investigativní žurnalistice dokonce tak podobné, že by teoreticky mohly být brány jako její součást a nová internetová forma. V kapitole jsem toto tvrzení doložila na základě různých podobností – ve spoléhání se na whistleblowery, jednání na globální rovině, ale hlavně na přístupu k ochraně zdrojů, který je zapříčiněn nynějším potřebám světa post-industriální žurnalistiky a faktu, že zatčení Assange v kontextu soudního stíhání stránky WikiLeaks rozdmýchalo celosvětové debaty o svobodě slova a tisku a upozornilo na to, že zakladatel stránky je chápán jako novinář a jeho činy spadají pod praktikování těchto svobod.

Ve druhé kapitole jsem se nejdříve zaměřila na teoretické základny obou porovnávaných subjektů, a poté jsem prozkoumala jejich praxi. Zjistila jsem, že základem existence investigativní žurnalistiky je kredibilita a důvěra lidí v její čestné chování. Že těch je schopna dosáhnout jasně zformulovanými etickými kodexy a přesvědčeními o svém poslání, podle kterých v zásadě vždy jedná. Závěrečné tvrzení této kapitoly mi pomohl doložit fakt, že stránka WikiLeaks etický kodex i jasně zformulované přesvědčení o svém poslání či jakékoliv vysvětlení svého jednání postrádá, což i přes veškeré teoretické podobnosti vylučuje možnost, že by se dala klasifikovat jako jakákoliv forma investigativní žurnalistiky. V této kapitole jsem také doložila, že teoretických podobností sice existuje mnoho, ale zakladatel stránky porušil svá přesvědčení tolikrát, že v praxi se relevance této teorie naprosto vytrácí.

Na základě těchto závěrů mohu tvrdit, že přestože se WikiLeaks v mnoha věcech investigativní žurnalistice podobají, a dokonce na jejím základě vznikly, svým kontroverzním chováním jakkoliv vyloučily možnost, že by mohly být chápány jako moderní forma této disciplíny. Tento výsledek, jak už jsem ve své práci uvedla, je ztrátou pro oba porovnávané subjekty, jelikož stránka vznikla v době post-industriální žurnalistiky a splňuje potřeby nynější společnosti na ochranu zdrojů v kybernetickém světě. Kdyby jednala podle ustanovených principů, které jsem doložila, tak vzhledem k tomu, že z teoretického hlediska si je s investigativní žurnalistikou velice podobná, byla by díky svému inovativnímu přístupu k této disciplíně pro celý obor opravdovým přínosem.

Summary

This article is a comparative analysis of WikiLeaks and traditional American investigative journalism. Using an experimental method that aims to investigate two variables and the relationship between them, it answers the following research questions: How similar is the WikiLeaks site to traditional American investigative journalism? Did WikiLeaks evolve based on it? Could they be called the modern internet form of this discipline or are they too different? The data collection technique used in this article is quantitative study and analysis of documents, particularly the correlation analysis, which aims to confirm or refute the tightness of relationships between the variables, the goal is not to determine the causal relationship, the so-called causality, but only the relationship of the so-called correlation.

For answering the research questions, the article uses several different types of sources: books, interviews, websites of American investigative journalism organizations, and materials for education in the field of journalism. To find out information for the first chapter, the following sources were used: *The Evolution of American Investigative Journalism* by James L. Aucion. The focus of this book is on the development of investigative journalism in the United States. It tries to provide a sufficient historical context and covers the colonial era, the golden age of investigative journalism until the 1960s, where it follows a detailed description of Investigative Reporters and Editors (IRE) using Alasdair McIntyr's theory about the social and moral development to explain the significance of IRE for American investigative journalism. For my research I used mainly the first chapter on investigative journalism in the colonial era, as the author provides a sufficient historical context to explain the beginnings of the discipline in the United States. I also used the fourth chapter on the origin of IRE, which gave me information about the organization. Although the book focuses very thoroughly on the history of investigative journalism, I had to use other sources to create a broader idea of the development of the media, technological progress, and the political context of the 19th century. These included materials for an online course for media students and university professors - *The Evolution of Media*, provided by LumenLearning. The text deals with the history of the media in print, radio, television, and new platforms, and how the media adapted to technological progress. The information focuses mainly on how the media has behaved on certain platforms and provides a brief political context of the time. To illustrate political and historical developments and define

investigative journalism, I used Mark Feldstein's article *A Muckracking Model: Investigative Reporting Cycles in American History*, which deals with the definition of investigative journalism according to its causes and creates a theoretical model of investigative journalism based on supply and demand in certain periods.

These two sources helped me to create a more objective view of the whole issue and on that basis the argument that the media and investigative journalism have evolved according to society's needs and technological capabilities. Therefore first chapter concludes that WikiLeaks can be seen as a new form of investigative journalism because it has proven itself to be able to adapt to the post-industrial world of journalism and its needs as well as the traditional media had done in the past. To substantiate this idea, I used *Introduction in Journalism After Snowden: The Future of the Free Press in the Surveillance State* by Emily Bell, Taylor Owen, and Smitha Khorana, where these authors discuss the need for a new approach to investigative journalism to protect resources. They appeal to investigative journalists to learn the necessary cryptography, so that they can protect their resources in cyberspace as well. The fact that this is exactly one of the basic ideas of the founder of WikiLeaks helped me to complete the argument of the entire first chapter that on this basis, WikiLeaks can be understood as a platform for investigative journalism.

In the next chapter of this article, I used the following key resources: *The News Manual*, another educational material that was first published with the help of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) as a three-volume book with an original focus on journalists working in developing countries. With the Internet Revolution, it was updated to become an internet version for greater accessibility. I used parts of the electronic version of this book to outline the practice of investigative journalists and their basic ideas. In the second part of this chapter the article focuses on the practice of WikiLeaks and the basic ideas of its founder. It explores the whole theoretical ideology of investigative journalism, which is put together from the websites of various investigative organizations based in the United States. Specifically, passages on the mission of organizations and their codes of ethics. On this basis, it compiles the mentioned theoretical ideology, which it aims to compare with the ideology of Julian Assange after evaluating the practice of both subjects. To depict this ideology, I largely used Julian Assange's *Unauthorized Autobiography*, which Assange refused to publish because, according to the publisher, he was probably intimidated by the depth in which he explains his ideas in the book and describes in detail and honesty his life and the creation of WikiLeaks. This book

was very useful in understanding the website's behaviour, how Assange formed his views based on a description of his life and the overall mission of WikiLeaks. For this purpose, I also used several interviews with Assange, because in them he often refuted misconceptions about his views, which, as I noticed during the research for this article, appeared in many sources very often.

The article also examines Assange's ideology from a critical point of view and puts his claims in context of WikiLeaks' acts. For this purpose, I used the book by David Leigh and Luke Harding *WikiLeaks: Inside Julian Assange's War on Secrecy*, in which they describe the actual behaviour of the site's founder in cooperation with the media and in publishing information. All these sources helped me to conclude the second chapter. Despite the great similarity between the two topics examined, WikiLeaks cannot be a new form of investigative journalism for two fundamental reasons. The first is the absence of a code of ethics or other ideological definition, which is crucial for the existence and practice of investigative journalism. The second is to adhere to this definition, because, as I demonstrated in the second chapter, WikiLeaks has many times in practice violated its beliefs, which Assange has proclaimed in various interviews and books. With such approach, WikiLeaks cannot be understood in practice as any form of investigative journalism, because it differs diametrically in these respects.

In conclusion, based on the aforementioned claims, this article proves that although WikiLeaks resembles investigative journalism in many ways, and even arises from it, by its controversial behaviour, it has completely ruled out the possibility that it could be seen as a modern form of the discipline. This result is a loss for both compared subjects, as the site originated in the era of post-industrial journalism and meets the needs of today's society for the protection of resources in the cyber world. If it acted accordingly to the established principles that this article demonstrates, given that from a theoretical point of view, they are almost identical to the principles of investigative journalism, thanks to its innovative approach to this discipline it would be a real benefit to the whole field.

Použitá literatura

Anýž, Daniel, „Nový únik dat z daňových rájů: Paradise Papers zmiňují i majetek britské královny“, ČT 24 Česká televize, 06. 11. 2017, <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2294878-novy-unik-dat-z-danovych-rajů-paradise-papers-zminuji-i-majetek-britske-kralovny>, staženo 23.07.2019.

Assange, Julian, Appelbaum, Jacob, Müller-Maguhn, Andy, Zimmermann, Jérémie, *Cyberpunks Freedom and the Future of the Internet* (New York: OR Books, 2016).

Assange, Julian, interview vedl Chris Anderson, Julian Assange: Why the world needs WikiLeaks, *TEDTalks*, 19. 07. 2010 (staženo 04. 05. 2020), <https://www.youtube.com/watch?v=HNOvnp5t7Do>.

Assange, Julian, interview vedl Michael Sontheimer, We Are Drowning in Material, *SPIEGEL International*, 20. července 2015 (staženo 06. května 2020), <https://www.spiegel.de/international/world/spiegel-interview-with-wikileaks-head-julian-assange-a-1044399.html>.

Assange, Julian, interview vedl Stefan May, „Leak-o-nomy: The Economy of Wikileaks (Interview with Julian Assange)“, *Medien-Ökonomie-Blog*, 04. 01. 2010 (staženo 16. 05. 2020), <https://web.archive.org/web/20101213110334/http://stefanmey.wordpress.com/2010/01/04/leak-o-nomy-the-economy-of-wikileaks/>.

Assange, Julian, interview vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview, *60 Minutes*, 21. 04. 2019 (staženo 04. 05. 2020), https://www.youtube.com/watch?v=Ubknv_CxSUY.

Assange, Julian, *Neautorizovaná autobiografie* (Brno: Jota, 2012).

Aucion, James, *The Evolution of American Investigative Journalism*, (Missouri: University of Missouri, 2005).

Ball, James, „WikiLeaks publishes full cache of unredacted cables“, *The Guardian*, 02. 09. 2011, <https://www.theguardian.com/media/2011/sep/02/wikileaks-publishes-cache-unredacted-cables>, staženo 16. 05. 2020.

Barett, David, Weiner, Rachel, „Julian Assange: US submits formal extradition request for WikiLeaks founder“, *Independent*, 11. 06. 2019, <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/julian-assange-extradited-us-trump-wikileaks-justice-department-a8953116.html>, staženo 23. 06. 2017.

Bell, Emily, Owen, Taylor, Khorana, Smitha, *Journalism After Snowden : The Future of the Free Press in the Surveillance State* (New York: Columbia University Press, 2017), (staženo 24. 04. 2020) <http://eds.a.ebscohost.com>.

Blanks Hindman, Elizabeth, Thomas, Ryan J., „When Old And New Media Collide: The Case of WikiLeaks“, *New Media & Society* 16, č.4 (červen 2014): 541-558, staženo 21. 07. 2019.

Feldstein, Mark, „A Muckraking Model: Investigative Reporting Cycles in American History“, *Harvard International Journal of Press/Politics* 11, č. 2 (2006): 105-120, (staženo 14. 04. 2019) <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/abs/10.1177/1081180X06286780>.

Guiton, Amaelle, Léchenet, Alexandre, Manach, Jean-Marc, Assange, Julian, „WikiLeaks - Chirac, Sarkozy et Hollande : trois présidents sur écoute“, *Liberation*, 23. Červen 2015, https://www.liberation.fr/planete/2015/06/23/chirac-sarkozy-et-hollande-trois-presidents-sur-ecoute_1335767, staženo 22. 07. 2019.

Handelsblatt, „Und täglich grüßt die NSA Die NSA-Spähaffäre nimmt immer größere Ausmaße an. Über Jahrzehnte spionierte der Geheimdienst deutsche Regierungsmitglieder aus. Jetzt ermittelt die Bundesanwaltschaft – dabei wollte man das Thema schon ad acta legen.“, *Handelsblatt*, 09.07.2015, <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/wikileaks-und-taeglich-gruesst-die-nsa/12034888.html?ticket=ST-4886775-0Zi91mP4NH5Ce2u7XT9A-ap6>, staženo 22.07.2019.

Harding, Luke, „What are the Panama Papers? A guide to history's biggest data leak“, *The Guardian*, 05. 04. 2016, <https://www.theguardian.com/news/2016/apr/03/what-you-need-to-know-about-the-panama-papers>, staženo 23. 07. 2019.

Henshall, Peter, Ingram, David, *The news manual : a training book for journalists* (Sydney: Poroman Press, 1991), <https://www.thenewsmanual.net/index.htm>. <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/wikileaks-und-taeglich-gruesst-die-nsa/12034888.html?ticket=ST-4886775-0Zi91mP4NH5Ce2u7XT9A-ap6>, staženo 22.07.2019.

Chokshi, Niraj, „Behind the Race to Publish the Top-Secret Pentagon Papers“, *The New York Times*, 20. prosince 2017, <https://www.nytimes.com/2017/12/20/us/pentagon-papers-post.html>, staženo 18. 05. 2020.

Leigh, David, Harding, Luke, *Inside Julian Assange's War on Secrecy*, (Londýn: The Guardian, 2011).

Lynch, Lisa, „We're Going To Crack The World Open“, *Journalism Practise* 4, č. 3 (Srpen 2010): 309-318, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=cbf43652-c813-4689-bca8-796b745e69d6%40sessionmgr102>, staženo 21. 07. 2019.

McLaughlin, Jenna, „WikiLeaks Turned Down Leaks on Russian Government During U.S. Presidential Campaign“ *Foreign Policy*, 17. 08. 2017, , <https://foreignpolicy.com/2017/08/17/wikileaks-turned-down-leaks-on-russian-government-during-u-s-presidential-campaign/>, staženo 16.05. 2020.

Moughty, Sarah, „Inside WikiLeaks' “Harm-Minimization Process”, *Frontline*, 30. srpna 2011 (staženo 06. května 2020), <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/inside-wikileaks-harm-minimization-process/>.

Oficiální stránka Mezinárodního konsorcia investigativních novinářů ICIJ, „About the investigation“, <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/pages/panama-papers-about-the-investigation/>, staženo 26. dubna 2020.

Onyr, „The shifting ethics of journalism in a digital landscape“, *The False Spotlight*, 5. května 2007 (staženo 05. května 2020), https://wikileaks.org/wiki/Media/The_shifting_ethics_of_journalism_in_a_digital_landscape.

Presse, Agence France, „Julian Assange's health is so bad he 'could die in prison', say 60 doctors“, *The Guardian* 25. 11. 2019, <https://www.theguardian.com/media/2019/nov/25/julian-assanges-health-is-so-bad-he-could-die-in-prison-say-60-doctors>, staženo 16. 03. 2020.

Quinn, Ben, „Human rights report to oppose extradition of Julian Assange to US“, *The Guardian* 28. 02. 2020, <https://www.theguardian.com/media/2020/jan/28/julian-assange-detention-sets-dangerous-precedent-for-journalists>, staženo 16. 03. 2020.

Quinn, Ben, „Julian Assange: Australian MPs call on UK to block US extradition“, *The Guardian* 18. 02. 2020, <https://www.theguardian.com/media/2020/feb/18/julian-assange-australian-mps-uk-boris-johnson-block-us-extradition>, staženo 16. 03. 2020.

Quinn, Ben, „Sweden drops Julian Assange rape investigation“, *The Guardian* 19. 11. 2019, <https://www.theguardian.com/media/2019/nov/19/sweden-drops-julian-assange-investigation>, staženo 16. 01. 2020.

Rey, Michael, „WikiLeaks Media Organisation And Website“, *Encyclopedia Britannica*, 20. 02. 2020 (staženo 12. 05. 2020), <https://www.britannica.com/topic/WikiLeaks>.

Rogers, Tony, „Here Is a Brief History of Print Journalism in America“, ThoughtCo. (staženo 11. 05. 2020), <https://www.thoughtco.com/here-is-a-brief-history-of-print-journalism-in-america-2073730>.

Rosenbach, Marcel, Stark, Holger, *Staatsfeind WikiLeaks: Wie eine Gruppe von Netzaktivisten die mächtigsten Nationen der Welt herausfordert*, (Mnichov: Deutsche Verlags-Anstalt, 2011).

Savage, Charlie, „Assange, Avowed Foe of Clinton, Timed Email Release for Democratic Convention“, *The New York Times*, 26. 06. 2016 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.nytimes.com/2016/07/27/us/politics/assange-timed-wikileaks-release-of-democratic-emails-to-harm-hillary-clinton.html>.

Spaulding, Matthew, "Attestation Clause", *The Heritage Foundation* (staženo 29.2.2020), <https://www.heritage.org/constitution/#!/articles/7/essays/137/attestation-clause>.

The Guardian, Julian Assange Latest News, články z února, <https://www.theguardian.com/media/julian-assange>, staženo 16. 03. 2020.

Upson, Sandra, „What Happened to WikiLeaks?“, *Wired*, 19. 08. 2016 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.wired.com/2016/08/what-happened-to-wikileaks/#.vbbx31yvx>.

Walker, Peter „Amnesty International hails WikiLeaks and Guardian as Arab spring 'catalysts“ *The Guardian*, 13. 05. 2011 (staženo 14. 05. 2020), <https://www.theguardian.com/world/2011/may/13/amnesty-international-wikileaks-arab-spring>.

Wattles Jackie, Disis, Jill, „What you need to know about the Paradise Papers“, CNN, 06. 11. 2017, <https://money.cnn.com/2017/11/05/news/paradise-papers-trump-twitter-facebook/index.html>, staženo 23. 07. 2019.

„A Brief History of Journalism: How We Arrived to Where We Are“, webová stránka poskytující online kurzy rozšiřující vzdělání pro školy, knihovny, firmy a pedagogy Universal class, Inc (staženo 11. 05. 2020) <https://www.universalclass.com/articles/writing/journalism-a-brief-history.htm>.

„About SPJ“, Oficiální stránka organizace Society of Professional Journalists, <https://www.spj.org/aboutspj.asp> (staženo 28. 04. 2020).

„About us“ oficiální stránka organizace Center for Public Integrity, <https://publicintegrity.org/inside-publici/aboutus/> (staženo 29. 04. 2020).

„About us“ oficiální stránka organizace Center for Public Integrity, <https://publicintegrity.org/inside-publici/aboutus/> (staženo 29. 04. 2020).

„ALL OUR INVESTIGATIONS“, oficiální stránka ICIJ, <https://www.icij.org/investigations/>, (staženo 13.3.2020).

„Code of Ethics“, Oficiální stránka organizace Food & Environment Reporting Network, <https://thefern.org/code-of-ethics/> (staženo 28. 04. 2020).

„Code of Ethics“, Oficiální stránka organizace ProPublica, <https://www.propublica.org/code-of-ethics/> (staženo 28. 04. 2020).

„Editorial Policies“, Oficiální stránka organizace The Center for Public Integrity, <https://publicintegrity.org/about/editorial-policies/> (staženo 28. 04. 2020).

„Ethics Guide“, Oficiální stránka organizace The Center for Investigative Reporting, <https://revealnews.org/ethics-guide/> (staženo 28. 04. 2020).

„Our Mission“, oficiální stránka organizace Society of Professional Journalists, <https://www.spj.org/mission.asp> (staženo 29. 04. 2020).

„SPJ Code of Ethics“ Oficiální stránka organizace Society of Professional Journalists, <https://www.spj.org/ethicscode.asp> (staženo 28. 04. 2020).

„The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning (staženo 11. 05. 2020), <https://courses.lumenlearning.com/atd->

baycollege-americangovernment/chapter/the-evolution-of-the-media/.

„We are millions“, kampaň založená k vyjádření globální podpory pro Juliana Assange, <https://wearemillions.org/>.

„What future for free speech in Ecuador after presidential election?“ *Reporters Without Borders*, 17. 02. 2017 (staženo 16. 05. 2020), <https://rsf.org/en/news/what-future-free-speech-ecuador-after-presidential-election>.

„What is FOIA?“ Oficiální stránka americké vlády o zákonu o svobodě informací (staženo 26. 04. 2020), <https://www.foia.gov/about.html>.

„What Is WikiLeaks“, oficiální stránka WikiLeaks (staženo 14. 04. 2019), <https://wikileaks.org/What-is-WikiLeaks.html>.

„WikiLeaks editor: why I'm excited about Iceland's plans for journalism“ *The Guardian*, 15. 02. 2010 (staženo 16. 05. 2020), <https://www.theguardian.com/media/organgrinder/2010/feb/15/wikileaks-editor-excited-iceland-journalism>.

„WikiLeaks Ten Year Anniversary – WikiLeaks Top 10 Greatest Hits about Iraq War“, oficiální stránka WikiLeaks (staženo 21. 07. 2019), <https://wikileaks.org/10years/iraq.html>.

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Anna Valentová
E-mail:	annaanyvalentova@seznam.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	ZS 2019/2020
Semestr a školní rok ukončení práce:	LS 2019/2020
Vedoucí bakalářského semináře:	doc. PhDr. Vít Smetana, Ph.D.
Vedoucí práce:	Tomáš Klvaňa, M.A., Ph.D.
Název práce:	Srovnávací analýza stránky WikiLeaks a tradiční americké investigativní žurnalistiky
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):	V Severní Americe byl na konci 19. století největší rozvoj v tisku na celém světě. Dalo by se říct, že i společnost oproti západním, a hlavně východním evropským kulturám prodělala největší změny. Tyto změny byly doprovázeny články, muckrakary, odhaleními, skandály, a hlavně vyšetřováním podezřelých praktik autorit. Všechny tyto tiskoviny byly schopny určitým způsobem pohnout společností a v některých případech dokonce skutečně změnit její pohled na vládu, politiku, morálnost a v podstatě i na celé fungování světa. Ve 21. století se do povědomí společnosti rozšířil model pracující na podobné bázi jako již známý investigativní žurnalismus. Založil ho muž jménem Julian Assange a pojmenoval WikiLeaks. Jeho stránka ovšem ve světě vzbuzuje velkou kontroverzi. Jak moc si je stránka s tradiční investigativní žurnalistikou podobná? Dalo by se říct, že je novou internetovou platformou této disciplíny?
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Od původního projektu jsem téma práce více upřesnila, abych rozsah práce mohla věnovat konkrétním záležitostem. Rozhodla jsem se, že nechci práci věnovat žurnalistice ve Spojených státech obecně, ale konkrétní formě žurnalistiky - investigativní žurnalistice. Konkretizovala jsem téma na ni a stránku WikiLeaks. Na základě četby jsem usoudila, že WikiLeaks by se mohly podobat a lišit od investigativní žurnalistiky v teoretické, praktické a historické rovině. Po domluvě s vedoucím práce jsem se rozhodla, že bude nejvhodnější WikiLeaks a investigativní žurnalistiku podrobit srovnávací analýze, která by mohla danou problematiku nejen systematicky vysvětlit, ale také by pomohla vést jasně vytyčené výzkumné otázky: Jak se oba porovnávané subjekty liší či podobají? Dají se WikiLeaks považovat za internetovou platformu investigativní žurnalistiky?
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Práce je členěná na úvod, definici problematiky, první kapitolu, která se věnuje historickému vývoji investigativní žurnalistiky s apelem na technologický pokrok a potřeby společnosti v určitých obdobích, na což navazuje vznik stránky WikiLeaks v post-industriálním světě žurnalistiky. První kapitola dokládá, že WikiLeaks jsou forma médií, jejíž vznik byl na základě historického vývoje nevyhnutelný a že zakladatel stránky, Julian Assange, je chápán jako novinář. Druhá kapitola se věnuje teoretickému a praktickému srovnání obou zkoumaných subjektů, sestavuje jejich teoretické základny a vysvětluje skutečný stav věcí vůči nim. Na tomto základě druhá kapitola dokládá, že WikiLeaks nemohou být formou investigativní žurnalistiky, jelikož postrádají její klíčový prvek, kredibilitu. Závěr práce shrnuje veškeré poznatky a uvádí výslednou tezi.
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):	Assange, Julian, Appelbaum, Jacob, Müller-Maguhn, Andy, Zimmermann Jérémie, Cypherpunks Freedom and the Future of the Internet (New York: OR Books, 2016). Assange, Julian, interview vedl Steve Kroft, Julian Assange: The 2011 60 Minutes Interview, 60 Minutes, 21. 04. 2019 (staženo 04. 05. 2020), https://www.youtube.com/watch?v=Ubknv_CxSUY . Assange, Julian, Neautorizovaná autobiografie (Brno: Jota, 2012). Aucion, James, The Evolution of American Investigative Journalism, (Missouri: University of Missouri, 2005).

Bell, Emily, Owen, Taylor, Khorana, Smitha, Journalism After Snowden : The Future of the Free Press in the Surveillance State (New York: Columbia University Press, 2017), <http://eds.a.ebscohost.com> (staženo 24. 04. 2020).

Feldstein, Mark, „A Muckraking Model: Investigative Reporting Cycles in American History“, Harvard International Journal of Press/Politics 11, č. 2 (2006): 105-120, <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/abs/10.1177/1081180X06286780>, (staženo 14. 04. 2019).

Henshall, Peter, Ingram, David, The news manual : a training book for journalists (Sydney: Poroman Press, 1991), <https://www.thenewsmanual.net/index.htm>.

Leigh, David, Harding, Luke, Inside Julian Assange's War on Secrecy, (Londýn: The Guardian, 2011).

Rey, Michael, „WikiLeaks Media Organisation And Website“, Encyclopedia Britannica, 20. 02. 2020 (staženo 12. 05. 2020), <https://www.britannica.com/topic/WikiLeaks>.

„SPJ Code of Ethics“ Oficiální stránka organizace Society of Professional Journalists, <https://www.spj.org/ethicscode.asp> (staženo 28. 04. 2020).

„The Evolution of the Media“, webová stránka poskytující online kurzy pro rozšíření vzdělání Lumen Learning (staženo 11. 05. 2020), <https://courses.lumenlearning.com/atd-baycollege-american/government/chapter/the-evolution-of-the-media/>.

Podpis studenta a datum

Anna Valentová v.r.

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		